

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

Передрук за погодженням

«СТРАТЕГІЯ –2020»

інформаційні технології в державному управлінні

Випуск 5(23)

(огляд матеріалів ЗМІ за 15 – 30 грудня 2015 р.)

Зміст

Анонс.....	2
Офіційна інформація.....	3
Регіональні ініціативи.....	13
Експертний погляд.....	21
Блоги та соціальні мережі	35
Зарубіжний досвід.....	42
Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування.....	53

Київ 2015

Анонс

ГО «Подільська агенція регіонального розвитку» оголошує конкурс на посаду керівника напрямку «Електронне урядування та електронна демократія»

Тип зайнятості: Повна зайнятість

Локалізація: місто Вінниця

ГО «Подільська агенція регіонального розвитку» реалізує проекти у сфері е-урядування та е-демократії, спрямовані на підвищення рівня прозорості процесу прийняття рішень та розробки політик, обізнаності громадян у сучасних інструментах електронної демократії (е-участь, доступ до публічної інформації, надання електронних послуг) та посилення їхньої якісної взаємодії з органами влади, спрощення бюрократичних процедур.

Посадові обов'язки:

- Координування проектів у сфері е-демократії;
- Організація заходів – семінарів, конференцій, прес-конференцій, тренінгів;
- Моніторинг інформації, що стосується е-урядування та е-демократії;
- Підготовка презентаційних та аналітичних матеріалів;
- Проведення досліджень у сфері е-демократії;
- Участь у всеукраїнських та міжнародних заходах з відповідної тематики (до 15 % робочого часу).

Обов'язкові вимоги:

- Вища освіта;
- Хороші аналітичні та організаторські здібності;
- Вміння працювати у команді, уважність, комунікабельність, пунктуальність.

Переваги надаватимуться кандидатам, що мають досвід роботи у сфері е-урядування та е-демократії; володіють англійською мовою.

Для участі у конкурсі просимо надсилати резюме разом із мотиваційним листом **до 7 січня 2016** р. на адресу: o.levchenko.pard@gmail.com (**Конкурс на посаду керівника напрямку «Електронне урядування та електронна демократія»** //

http://pard.org.ua/konkurs_na_posadu_kervnika_napryamku_elektronne_uryaduvannya_ta_elektronna_demokratya.html. – 2015. – 25.12).

Офіційна інформація

29 грудня 2015 року, провідні фахівці з Адміністрації Президента України, Нацбанку, Міністерства економічного розвитку та торгівлі, Ощадбанку, Київстару, Майкрософту, Делойту, юридичної фірми «ОМП», громадського об'єднання «Innovations and Development Foundation» та громадського об'єднання «Прозорі Закупівлі» підписали Маніфест «Реформа електронної ідентифікації та довірчих послуг».

Проект «Реформа електронної ідентифікації та довірчих послуг в Україні» створений для того, щоб показати громадянам України, як завдяки впровадженню європейських стандартів довірчих послуг можна полегшити та модернізувати ділові процеси всередині країни, налагодити комунікацію між громадянами, бізнесом та державою, та забезпечити інтеграцію у єдиний цифровий ринок Європи.

У заході взяли участь заступник глави Адміністрації Президента України з питань проведення адміністративних, соціальних і економічних реформ Дмитро Шимків, заступник голови правління Ощадбанку Євген Драчко-Єрмоленко, директор з розвитку бізнесу на корпоративному ринку Київстару Євген Кражан та інші.

Заступник голови АПУ з питань проведення адміністративних, соціальних та економічних реформ Дмитро Шимків:

Ця реформа дуже потрібна Україні, особливо, якщо ми крокуємо у напрямку інтеграції з Євросоюзом. Роками будувався мур та шалена монополія для того, щоб мати один стандарт, лише один криптографічний алгоритм, який могли продавати лише окремі компанії. У той час, коли весь світ користувався іншими стандартами, які є у вільному доступі та мають можливість реалізувати безліч речей. Дивлячись на те, з якою швидкістю зараз рухається світ та сучасні потреби населення, нам потрібно зважати на міжнародні стандарти та алгоритми і якщо ми це врахуємо то міжнародні сервіси відразу почнуть діяти в Україні.

Олександр Хижняк, керівник напряму e-Government services департаменту інформатизації Ощадбанку разом із представником ГО «Прозорі закупівлі» Андрієм Мелашенко презентували присутнім *презентацію: «Лібералізація ринку довірчих послуг та e-ID – ключ до електронного документообігу у масштабах країни та інтеграції с Digital Market ЕС».*

Основна мета цієї реформи – повна імплементація європейських стандартів трасових послуг в Україні для переходу до повністю електронних та юридично правомочних комунікацій у процесах взаємодії громадян з державою (С2G), бізнесу з державою (В2G), бізнесу з бізнесом (В2В). Це позитивно вплине на якість ділових процесів у країні та надасть бізнесу можливість перейти на електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису (ЕЦП) європейського зразка.

Створення для наших клієнтів технічної можливості використовувати ЕЦП і електронний документообіг з партнерами з ЄС дасть істотне полегшення для роботи на ринку ЄС, який зараз прагне до консолідації і створення єдиного цифрового ринку. Наш бізнес повинен заробляти на цьому ринку, а ми повинні допомогти йому в цьому.

Заступник голови правління Ощадбанку Євген Драчко-Єрмоленко зазначив, що для того, щоб втілити всі кроки в рамках цього проекту в життя, потрібно провести ще величезну роботу: змінити стандарти, підготувати зміни в законодавстві, а також щільно взаємодіяти з Верховною радою України та Кабінетом міністрів.

Ми робимо перші кроки на шляху до великих змін. Наша команда неухильно рухається до того, щоб всі наші клієнти мали кращі он-лайн сервіси, які відкриють їм доступ до електронного управління в державі. Натомість ми отримуємо довіру і повагу клієнтів державного банку, який змінюється використовуючи для цього найкращі ІТ-рішення та бізнес-практики.

Директор по розвитку бізнесу на корпоративному ринку компанії Київстар Євген Кражан в свою чергу зазначив важливість даного проекту та зацентрував увагу на тому, що ми повинні зробити послуги для населення простими, зрозумілими, швидкими та ефективними.

Ми безумовно підтримуємо Маніфест, з яким ми будемо рухатися у напрямку легалізації даних послуг. Перед нами дуже довгий шлях. Певна річ, чим раніше ми почнемо, тим швидше ми наблизимся до поставленої мети. Ми за масовість цих послуг, де звісно простота грає головну роль. А безпеку зі своєї сторони ми гарантуємо, – зазначив Євген Кражан (*Перші кроки «Реформа електронної ідентифікації та довірчих послуг в Україні»: Лідерами проекту підписано Маніфест // <http://www.oschadbank.ua/ua/press-service/news/11789369>. – 2015. – 29.12).*

28 декабря 2015 состоялось заседание Совета по вопросам судебной реформы, на котором были рассмотрены вопросы внедрения отдельных элементов электронного судопроизводства, оптимизации инфраструктуры обеспечения органов судебной власти, совершенствование процедуры квалификационного оценивания судей.

Члены Совета обсудили соответствующие изменения в процессуальное законодательство Украины, которые позволят ввести электронное приказное производство и систему автоматизированного ареста средств.

Координатор Совета по вопросам судебной реформы Украины, заместитель главы Администрации Президента Алексей Филатов:

«Речь идет о реализации некоторых принципиальных вещей в рамках реформы процессуального законодательства. Законопроектами предлагается максимально автоматизировать соответствующие процедуры с использованием информационных технологий, что позволит упростить процедуру рассмотрения бесспорных требований, а также обеспечить

оперативное выполнение судебных решений в части наложения ареста на денежные средства, находящиеся на банковских счетах».

Также Совет по вопросам судебной реформы постановил принять за основу Концепцию оптимизации инфраструктуры обеспечения органов судебной власти для решения задач по упрощению доступа к правосудию и повышению эффективности работы органов судебной власти. Реализация Концепции будет проходить по направлениям: создание единой информационно-телекоммуникационной системы, внедрение процессуальных инструментов электронного судопроизводства, оптимизация инфраструктуры обеспечения органов судебной власти.

Кроме того, на заседании Совета предложено доработать механизмы реализации положений Стратегии реформирования судоустройства, судопроизводства и смежных правовых институтов на 2015-2020 годы, изложенных в соответствующих годовых планах (*Электронное судопроизводство повысит эффективность правосудия и исполнения судебных решений – Совет по вопросам судебной реформы // <http://www.president.gov.ua/ru/news/elektronne-sudochinstvo-pidvishit-efektivnist-pravosuddya-ta-36576>. – 2015. – 29.12).*

Заместитель главы Администрации президента Украины по вопросам проведения административных, социальных и экономических реформ Дмитрий Шимкив раскритиковал создание государственного портала открытых данных за госсредства.

«Инициатива публикации открытых данных органов власти была создана в сотрудничестве гражданского общества и Администрации президента. Два президентских закона прошли сложное обсуждение и были приняты. Интересно, что ранее работающий портал открытых данных работал при поддержке доноров и партнеров – на базе общественной инициативы без применения государственных денег».

Он раскритиковал тендер Госагентства по вопросам электронного управления, по результатам которого ведомство заказало в ООО «Авебиа» создание единого государственного веб-портала открытых данных за 550 тыс. грн.

«Те, кто сейчас «осваивает» государственные средства, не приложил и капли усилий к реализации этой инициативы. Хуже – сейчас они пытаются продемонстрировать обществу за государственные средства то, что уже было создано общественностью. Интересно, каким образом полмиллиона гривен можно освоить, построив абсолютно новую информационную систему за 5 рабочих дней!» (*Шимкив раскритиковал создание портала открытых данных за госсредства // <http://112.ua/obshchestvo/shimkiv-raskritikoval-sozdanie-portala-otrytyh-dannyh-za-gossredstva-280959.html>. – 2015. – 24.12).*

Держагентство з питань електронного урядування за результатами тендеру замовило ТОВ «Авебіа» створення єдиного державного веб-порталу відкритих даних за 550 тис грн.

До кінця року виконають першу чергу робіт зі створення порталу на платформі LAMP (Linux+Apache+MySQL+PHP):

- розробка, оформлення та узгодження техзавдання; створення дизайну;
- розробка, встановлення та налаштування модулів системи керування, інтеграція дизайну;
- розробка програми та методики випробувань.

Технологічною основою стане Портал відкритих даних data.gov.ua, створений громадською організацією «SocialBoost».

Усі майнові та авторські права на програму отримає держагентство.

«Авебіа», яка входить до Асоціації інтернет-підприємців України, розробила сайт агентства.

Її засновником є ТОВ «Етера Інвест» Емми Хлібко, а керівником – Андрій Рачинський. Обидві компанії досі не вигравали тендерів.

Раніше фірма-переможець називалася ТОВ «Консалтингова група «Україна», а її директором була Анна Ейсмонт із Дніпропетровська (***В Україні за півмільйона з'явиться державний веб-портал відкритих даних // <http://www.epravda.com.ua/news/2015/12/23/573665>. – 2015. – 23.12).***

Крымчане, продолжающие проживать на территории временно оккупированного полуострова, могут воспользоваться онлайн-услугами, которые дополнительно ввело Государственное агентство по вопросам электронного управления Украины.

Пресс-служба постоянного представительства президента Украины в АР Крым опубликовала список услуг и реестров, которые доступны для крымчан.

Государственная регистрация актов гражданского состояния

На портале «Обращение в сфере государственной регистрации актов гражданского состояния» жители Крымского полуострова могут записаться на прием в отделы ДРАЦС, расположенных на материковой части Украины в удобное для себя время, задать вопрос в режиме онлайн, а также подать заявления на регистрацию актов гражданского состояния.

На портале «Кабинет электронных сервисов» стала доступна услуга встречи с государственными лицами в формате видеоконференции. Также есть система поиска законодательных документов, база образцов (шаблонов) документов (договоры, заявления, юридические документы и прочее).

Электронный суд

На портале «Судебная власть Украины» доступна информация о состоянии рассмотрения судебных дел, есть возможность прислать процессуальные документы по электронной почте участникам судебного процесса и судебные повестки.

Также онлайн доступна информация о Едином государственном реестре судебных решений, обнародование сведений по делам о банкротстве, электронная торговля – проведение онлайн аукционов по продаже арестованного имущества на талые»сетами».

Другие государственные реестры

Государственный реестр прав на недвижимое имущество: получение информационной справки; сведений о зарегистрированных вещных правах на недвижимое имущество; предварительная подача заявления о государственной регистрации прав и их обременений.

Реестр общественных объединений, государственный реестр печатных СМИ и информационных агентств как субъектов информационной деятельности, единый реестр общественных формирований, единственный реестр арбитражных управляющих, единственная база данных электронных адресов, номеров факсов субъектов властных полномочий.

Заказ выписки из Государственного земельного кадастра

Услуга дает возможность получить выписку об имеющейся регистрации земельных участков, независимо от места нахождения лица. Заказ выписки осуществляется через Публичную кадастровую карту, которая размещена на официальном сайте Госгеокадастра (*Украина ввела для крымчан дополнительные онлайн-услуги // <http://investigator.org.ua/news/170054>. – 2015. – 17.12*).

Поліграфкомбінат «Україна» починає випуск пластикових внутрішніх паспортів. Устаткування, на якому друкуватимуть нові паспорти, коштувало трохи більше мільйона євро. І як запевнив президент Порошенко, Державна міграційна служба уже з 1 січня зможе отримувати щодоби від поліграфкомбінату 45 тисяч таких карток.

Пластикова картка вміщатиме понад 400 кілобайт інформації, включно з фотографією,

загальними даними про людину, а в перспективі в неї можна буде помістити медичні та податкові дані й багато іншого. Обіцяють, що вартість нового паспорта не перевищуватиме 160 грн.

За словами президента, нові паспорти дозволять вирішити одразу кілька проблем. Це швидший перехід до електронного урядування, підвищення рівня захисту документів, а також важливий крок для візової лібералізації з країнами Європейського Союзу.

Водночас експерти, визнаючи певні переваги нового документа, заявляють, що втілити абмітні плани буде вкрай складно. Адже презентовані ID-картки потребують недешевої інфраструктури, а її в Україні наразі немає. Відтак з 1 січня наступного року, коли й мають почати видавати паспорти нового зразка, в їхніх власників можуть з'явитись труднощі з використанням.

Експерт Центру політико-правових реформ Віктор Тимошук розповідає, що в першу чергу йдеться про те, що ID-картка є доволі витратною новацією. Це стосується як самого бланка, пояснює експерт, так і інфраструктури, необхідної для користування таким документом. Інформацію з ID-карток зчитує спеціальне обладнання, якого наразі в Україні немає. Облаштування лише одного пункту для роботи з новими паспортами коштуватиме близько трьохсот тисяч гривень. Також, зазначає експерт, недоліком картки буде відсутність графічно нанесеної інформації про місце проживання людини. Зараз передбачено, що ця інформація зберігатиметься на чипі. В паперовому вигляді її можна буде отримати у формі витягу з відповідного реєстру. «Але ходити з електронною картою та паперовим витягом – це якийсь нонсенс». Вартість електронного паспорта без урахування ПДВ становитиме близько 160 гривень. Однак, за підрахунками експерта, це лише вартість бланка. В підсумку ж, з усіма виплатами та наданими послугами ціна паспорта зросте до 300 гривень.

Відтак експерт Тимошук впевнений, що наразі немає необхідності у цифровому паспорті, та й таких вимог не ставили до України і представники ЄС:

Європейський Союз справді очікує, що у нас буде надійніший документ, але він точно не вимагає такого паспорта, який нам намагаються нав'язати. Навіть в країнах Європи сумніваються, чи дає якісь переваги цифровий паспорт. Єдина серйозна вигода в європейців – це те, що вони з цим цифровим паспортом, внутрішнім, по суті, як з біометричним подорожують в рамках Євросоюзу. А українцям він нічого нового не додасть. Водночас для електронного урядування створює лише проблеми, бо сьогодні можна дешевшими способами ідентифікуватися електронними каналами.

Документи нового зразка безкоштовно зможуть отримати українці віком від 14 років. Після впровадження ID-карток паспорти старого зразка теж залишаться чинними. Їхня заміна не є обов'язковою (*Із 1 січня можна йти по пластиковий паспорт // <http://rivnepost.rv.ua/showarticle.php?art=045767>. – 2015. – 17.12).*

16 грудня о 12.00 відбулася прес-конференція на тему: «Електронні вибори».

Організатори: Укрінформ, НПО «Центр Європейської Інтеграції та Розвитку України».

У заході взяли участь: Гія Гецадзе – заступник Міністра юстиції; Владислав Голуб – член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики і правосуддя; Яніка Мерило – експерт Агентства електронного

урядування України; Олександр Боровик – заступник голови Одеської ОДА; Артем Рафаелян – менеджер проектів EasyBusiness.

Підсумкові матеріали:

Центр євроінтеграції України запропонує Раді узаконити електронний підрахунок голосів.

Член правління «Центру європейської інтеграції та розвитку України» Яніка Мерило повідомила, що через два-три тижні у Верховній Раді зареєструють законопроект щодо впровадження в Україні електронного підрахунку голосів виборців. Про це вона заявила на прес-конференції в Укрінформі, повідомляє кореспондент агентства.

«Електронні» вибори – це успішна система голосування і підрахунку голосів. Проте через ряд причин, в Україні поки неможливо запровадити таке голосування. Починатимемо з електронного підрахунку голосів. Необхідно змінити законодавство про місцеві вибори і вибори народних депутатів. Будемо вносити через наступних два-три тижні законопроект щодо враховування електронних засобів на виборах для узаконення електронного підрахунку голосів».

Серед плюсів запровадження такого підрахунку голосів – запобігання корупції в цьому процесі.

«Технічно можна завжди сказати, що це ненадійно. Але на прикладі Естонії запевняю, що можна побудувати ефективну систему, і в Україні також є фахівці, які побудують технічно надійну систему. Тобто це буде питання більше політичної волі».

В ID-картках українців мають бути електронні підписи – Мін'юст

У Міністерстві юстиції сподіваються, що в ID-картках українців буде міститись електронний підпис.

Заступник міністра юстиції України Гія Гецадзе:

«Цифровий підпис – найкращий захист. Мін'юст вже видає електронні підписи. Надіюсь, що після завершення реформи громадянського реєстру і наші громадяни будуть мати ID-карти замість паспортів, то там буде електронний цифровий підпис. Тоді це буде документ, який громадяни зможуть не тільки показувати як документ, але й голосуватимуть, відкриватимуть бізнес, підписуватимуть різні фінансові документи», – сказав Гецадзе.

Електронний підпис особливо важливий для впровадження електронної системи голосування на виборах.

«Щодо виборів, то я слухав наших агітаторів з різних фракцій, які висловлювали незадоволення з приводу низької явки. Маємо пропонувати громадянам покращення умов для голосування. Наприклад, молодь не любить стояти в чергах. Ми як держава маємо забезпечити громадянам повний сервіс, зокрема і через можливість електронного голосування з будь-якого місця за допомогою технічних засобів».

З 1 січня 2016 року в Україні розпочнеться впровадження нової національної системи ідентифікації громадян на основі електронної бази даних та видача нових паспортів громадянина України у формі пластикової

картки. Поступова заміна паспортів-книжечок на ID-картки відбуватиметься протягом найближчих 5 років (*«Електронні» вибори // <http://www.ukrinform.ua/rubric-pressconference/1931017-elektronni-vibori-zala-1.html>. – 2015. – 16.12).*

Раньше запланированного срока, на сайте МВД открыли доступ к Единому реестру владельцев автомобилей. Услуга работает на платформе iGov. Її планували запусити пізніше, але на сайті відомства випадково включили баннер і багато хто зміг замовити послугу. Сервіс поки працює в тестовому режимі, і не завжди добре – за повідомленнями ЗМІ, користувачі, навіть заходячи, не отримують інформації. У МВД обіцяють, що сервіс повноцінно працюватиме в четверг, 17 грудня.

В цьому реєстрі можна перевірити, які автомобілі належать конкретній громадянину. Для цього потрібно зайти через BankID або за допомогою електронного підпису, ввести прізвище, ім'я та по батькові (вводиться за адресою), а також дату народження. У відповідь на пошту прийде витяг з реєстру про те, які транспортні засоби зареєстровані на цю людину. Відповідь обіцяють надавати протягом дня.

Послугу запустили для боротьби з корупцією, щоб журналісти та активісти мали доступ до інформації про майно політиків. Але МВД відкриває доступ до інформації про майно всіх громадян (*Ольга Карпенко МВД відкрило онлайн-доступ к реестру владельцев автомобилей // <http://ain.ua/2015/12/16/622445>. – 2015. – 16.12).*

Моніторинг ефективності впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування міст України реалізований коаліцією неурядових організацій: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», Асоціація міст України, Асоціація органів місцевого самоврядування «Міста електронного урядування України», ГО «Європейський діалог», ВГО «Громадянська мережа «ОПОРА».

Метою дослідження стало визначення ступеня використання в діяльності органів місцевого самоврядування елементів електронного урядування для забезпечення оперативного та безперешкодного інформування населення, сприяння прозорості місцевої політики та протидії корупції, зростання якості надання адміністративних послуг, активізації громадянськості та її залучення до суспільно-політичних процесів.

Автори дослідження ставили собі такі завдання:

- Визначити дійсний стан інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування, залучення громадян до розробки місцевої політики;
- Проаналізувати рівень готовності міст України до надання адміністративних послуг в електронному форматі;
- Виявити типові проблеми та кращий досвід застосування таких інструментів електронного урядування як офіційний веб-сайт та система електронного документообігу органів місцевого самоврядування, а також досвід розвитку Центрів надання адміністративних послуг в містах України;

- Сформувати рейтинг органів місцевого самоврядування у сфері використання елементів та технологій електронного урядування, узагальнити отримані результати;

- Розробити рекомендації щодо підвищення публічності та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування, оптимізації їх роботи за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення їх готовності до надання електронних адміністративних послуг.

У ході дослідження проведено моніторинг офіційних веб-сайтів, систем електронного документообігу органів місцевого самоврядування та Центрів надання адміністративних послуг 125 найбільших міст України (*Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування // <http://www.auc.org.ua/news/monitoring-vprovadzheniya-instrumentiv-elektronnogo-uryaduvannya-v-organakh-mistseвого-samovrya>. – 2015. – 16.12).*

16 грудня 2015 року відбулась конференція «Електронне урядування. Біометричний паспорт. Революція або еволюція?», яка стала підсумковою в низці заходів, які було проведено на протязі 2015 року.

Конференція зібрала експертів державних служб, бізнесу, банків, страхових компаній, інвесторів, юристів, МЮУ, АПУ, Міграційної служби, офісу Уповноваженого ВРУ по правам людини, мобільних операторів, вчених, світових лідерів в галузі ідентифікації та ін..

Головним результатом конференції стало досягнення спільної точки зору учасників щодо необхідності консолідації зусиль всіх учасників процесу для розбудови сучасної екосистеми ідентифікації на засадах державно – приватного партнерства. На сьогодні ще не проголосовані ряд законів, які надають юридичного значення електронно – цифровому підпису, без чого біометричний паспорт з електронним носієм не може виконувати тих функцій, які на нього покладені і слугувати основою для успішного розвитку електронного урядування.

На конференції підтверджено готовність інвесторів, суспільних організацій, мобільних операторів, міжнародних лідерів в індустрії ідентифікації і національних підприємств підписати спільне звернення до Голови Кабінету Міністрів України і Національного Банку України щодо спільного розпорядження на розбудову екосистеми ідентифікації на засадах державно-приватного партнерства, з відкритими і прозорими процедурами визначення умов такого партнерства, без чого неможливо подолати існуючі корупційні схеми.

Серед переможців, які отримали достатню кількість балів під час народного голосування:

Банки: ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ, Укрсиббанк, PIN Bank; Юридичні компанії: Кравець і Партнери та Arzinger; Страхові компанії: Уніка та Вусо. Серед компаній, які увійшли в ТОП 10 незалежного оцінювання – компанія Ester Holdings Inc., компанію визнано переможцем у

номінації: Вибір № 1 навчання торгів на біржі (*Міжнародна конференція: «Електронне урядування. Біометричний паспорт. Революція або еволюція?» та Народна премія «ТОП 10» // <http://www.it-alliance.org.ua/index.php/ru/meropriyatiya>. – 2015. – 16.12).*

Регіональні ініціативи

Міський голова Львова Андрій Садовий запросив на посаду директора з інновацій Яніку Мерило. Нагадаємо, Яніка Мерило досі була радником міського голови Львова. Саме завдяки активній участі Яніки Мерило у Львові цього року вже створено Особистий кабінет мешканця, введено більше 20 електронних послуг, вперше в Україні видано ІД-картки учасників АТО, пілотувати такі проекти, як Банк ІД (Ощадбанк і Приватбанк) і Мобіл ІД (Київстар).

Відтак, *основними завданнями Яніки Мерило на посаді директора з інновацій будуть:* ефективне управління існуючими ІТ-рішеннями (аудит і введення, відповідно до кращих можливих практик), впровадження інноваційних рішень для вирішення існуючих завдань і проблем, створення більш ефективного та відкритого спілкування влади і громади, бізнесу (електронний уряд і послуги), створення та імплементація рішень Smart City, створення екосистеми інновацій і розвиток інноваційного підприємництва та інвестицій.

Мер Львова Андрій Садовий:

Цього року Львів зробив значний поступ у розвитку та запровадженні різних інноваційних рішень та електронних послуг. Цього результату ми б не досягли без досвіду та активної праці Яніки Мерило. Перекоаний, що на посаді директора з інновацій Яніка реалізує ще чимало корисних і так необхідних для мешканців міста, для бізнес-середовища, для інвесторів проектів. Львів має стати номером один в Україні по впровадженню інновацій у всі сфери життя міста.

Яніка Мерило:

Для мене вкрай важливо показувати результати, а це можливо тільки з прогресивною і сильною командою. Ми багато чого зробили за останній рік, але ми ще на самому початку. Я дуже рада, що я виправдала довіру мера Андрія Садового, якого я вважаю прекрасною людиною і менеджером, і що ми продовжуємо з командою Львова співпрацювати ще більш тісно для створення найбільш інноваційного міста України.

При цьому інновація – не мета. Моя мета – з допомогою інновацій зробити місто для мешканців ще більш комфортним, затишним і відкритим, починаючи з рішень електронного транспорту та медицини до електронних послуг та екосистеми для народження інновації (*Христина Процак Міський голова Львова запросив на посаду директора з інновацій Яніку Мерило // <http://city-adm.lviv.ua/lmr-news/rubrics/government/229265-miskyi-holova-lvova-zaprosyv-na-posadu-dyrektora-z-innovatsii-yaniku-merylo>. – 2015. – 30.12).*

Із четвертого січня всі чиновники Львівської міської ради перейдуть на електронний документообіг. Таке рішення сьогодні, 29 грудня, прийняв виконавчий комітет Львівської міськради.

Начальник відділу протоколу та діловодства управління внутрішньої політики ЛМР Галина Космина:

«Ця програма передбачає для кожного працівника міськради свій «електронний кабінет» із набором функціоналу та папками для різноманітних завдань – на підпис, для резолюції, для візування. Також ця програма унікальна тим, що має засоби, які менше стосуються документообігу, а більше організаційної роботи».

У наступні два місяці програма діятиме у тестовому режимі – щоб чиновники навчились нею користуватись. У цей період вони паралельно користуватимуться паперовими документами.

Андрій Садовий, міський голова:

Запровадження «Електронного кабінету» вимагатиме від чиновників більш сумлінного виконання обов'язків.

«Це збільшення прозорості, зменшення паперу і головне – це швидкість. Можна буде максимально оперативно бачити кожен документ, бачити, яка його доля. І це вимагатиме від працівників міської ради більшої уважності і більш належного виконання своїх посадових обов'язків» *(Назарій Тузяк Із січня Львівська міськрада перейде на електронний документообіг //*

http://zaxid.net/news/showNews.do?iz_sichnya_lvivska_miskrada_pereyde_na_el_ektronniy_dokumentobig&objectId=1377984. – 2015. – 29.12).

Голова обласної ради С.Чернов доручив розробити регіональну Програму щодо впровадження електронного урядування в Харківській області на 2016-2020 рр. Відповідно до розпорядження, яке він підписав сьогодні, утворено робочу групу, до складу якої ввійшли депутати обласної ради, фахівці виконавчого апарату облради, департаментів та відділів облдержадміністрації, керівники комунальних підприємств. Очолив робочу групу депутат обласної ради, член постійної комісії з питань бюджету Роман Веприцький.

Робоча група має до 1 лютого 2016 року підготувати проект регіональної Програми щодо профілактики правопорушень, забезпечення публічної безпеки і порядку та впровадження електронного урядування в Харківській області на 2016-2020 рр. та надати його до обласної ради.

Розпорядженням передбачено можливість додаткового залучення за необхідністю представників депутатського корпусу та громадськості *(Голова обласної ради С.Чернов доручив розробити регіональну Програму щодо впровадження електронного урядування в Харківській області на 2016-2020 рр. // http://oblrada.kharkov.ua/ua/press-center/news/14326-golova-oblasnoji-radi-s-chernov-doruchiv-rozrobiti-regionalnu-programu-shchodo-profilaktiki-pravoporushen-zabezpechennya-publichnoji-bezpeki-i-poryadku-ta-*

vprovadzheniya-elektronnogo-uryaduvannya-v-kharkivskij-oblasti-na-2016-2020-rr. – 2015. – 25.12).

Івано-Франківська міська рада прийняла Програму розвитку електронного урядування у виконавчому комітеті на 2016-2017 роки.

Електронне урядування – це форма організації управління за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі Інтернет, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з громадянами, юридичними особами, неурядовими організаціями.

«Основними цілями програми є підвищення якості управлінських процесів, забезпечення контролю за результативністю діяльності органів влади, забезпечення оперативного доступу до інформаційних ресурсів, підвищення ефективності реагування на звернення мешканців міста, покращення якості надання адміністративних послуг та створення умов для активної участі громадян та інститутів громадянського суспільства у процесі управління містом. Програма розвитку електронного урядування у виконавчому комітеті Івано-Франківської міської ради стане основою для успішної реалізації державних цільових, міських та інших програм, розв'язання соціально-економічних проблем міста, передбачених Програмою економічного і соціального розвитку міста Івано-Франківська», – коментують в міськраді (*У Франківську з'явилась програма розвитку електронного урядування // <http://firtka.if.ua/?action=show&id=95284>. – 2015. – 24.12).*

Франківські депутати під час сесії міської ради затвердили програму розвитку електронного урядування виконкому Івано-Франківської міськради на 2016-2017 роки.

У проекті рішення йдеться про здійснення електронного документообігу, щоб підвищити ефективність роботи підрозділів у виконавчих органах.

Крім того, мовиться про закупівлю комп'ютерної техніки – 35 комп'ютерів, 35 – сканерів та ще 35 копіюючих пристроїв.

Так, депутат Ірина Кулинич (фракція «Самопоміч». – Ред.) запропонувала включити до бюджету витрати на закупівлю для депутатського корпусу та виконкомівців планшетів. За її словами, депутати не можуть працювати «як сліпі котятка».

«У залі темно, депутати розглядають програму без візуалізації, крім того, доводиться носити з собою стоси документів проектів рішень», – наголосила Кулинич (*Франківські депутати захотіли планшетів коштом міського бюджету // <http://vikna.if.ua/news/category/if/2015/12/22/46445/view>. – 2015. – 22.12).*

Городская власть Житомира работает над внедрением системы «e-Город», с помощью которой будут предоставляться административные услуги в

онлайн режим, возрастет прозрачность власти и уменьшится бумажный документооборот.

Мэр Житомира Сергей Сухомлин:

«Главный позитив «е-Города» для жителей Житомира заключается в том, что система сделает простыми и доступными важные услуги, которыми пользуются житомиряне. С помощью единого информационного портала можно будет зарегистрироваться на прием к врачу, в детсад, получить онлайн-консультацию, оплатить счета за коммунальные услуги или оставить сообщение о проблемах в сфере ЖКХ и многое другое».

Кроме того, на портале можно будет найти любую документацию, касающуюся деятельности органов местного самоуправления и Центра предоставления административных услуг, что сделает органы местного самоуправления максимально открытыми.

В результате внедрения системы будет оптимизирована деятельность работников исполнительных органов Житомирского городского совета. Ожидается сокращение расходов на обеспечение трудовых ресурсов на 20 %, а также уменьшение бумажного документооборота до 80 %.

Воплощать в жизнь это нововведение в Житомире уже начали. На днях **первый заместитель городского головы Алексей Ясюнецкий** провел встречу с представителями команды, которая успешно внедрила систему «е-Город» в Виннице. В этот понедельник делегация из Житомира поехала в Винницу для обмена опытом в этом направлении.

«В первую очередь перед нами стоит задача определить состояние существующей материально-технической базы, а также выяснить объем информации, которая в дальнейшем будет перенесена в электронную систему. Но перед этим мы хотим увидеть воочию как это работает в Виннице. Уже с начала следующего месяца мы начинаем проводить обследование».

После проведения анализа запланировано приобретение компьютерной техники, серверов базы данных, программного обеспечения и собственно, внедрение системы электронного документооборота, единого информационного портала «е-Город» и автоматизированной системы предоставления административных услуг. В целом, выполнение программы планируется завершить в 2017 году (*Житомир перенимает опыт Винницы в создании системы электронного управления «е-Город» // <http://zhzh.info/news/2015-12-21-26348>. – 2015. – 21.12).*

Первым звеном системы электронного управления станет днепропетровская сфера жилищно-коммунального хозяйства. В рамках проекта «Смарт-сити» протестировать услугу электронных обращений в управление жилищно-коммунального хозяйства городского совета можно будет уже на следующей неделе.

Координатор волонтерского проекта «Электронный город» в Днепропетровском городском совете Дарья Белая:

Сферу жилищно-комунального господарства вибрали неслучайно, ведь это одно из крупнейших управлений, связанных с выдачей большого количества справок. Всегда эти документы сложно получить, ведь заявление должно пройти несколько кабинетов и отделов управления.

Волонтеры I-Gov сумели объединить в одну электронную услугу 13 обычных бумажных заявлений. «Для этого не надо будет никуда приходить. Просто сидя дома у компьютера, вы можете заполнить необходимые поля. Сейчас для этого надо заходить на портал I-Gov, позже это будет единый портал Днепропетровска. Через него будут реализовываться предоставления услуг». Электронный формат позволяет заявлению не блуждать канцеляриями и кабинетами «Если законодательно требуется справка в письменном виде, то придется прийти только один раз – чтобы забрать ее. Если достаточно информации в электронном виде, тогда надо будет просто распечатать предоставленную информацию».

Процесс перехода на электронный формат взаимодействия тормозится нежеланием некоторых коммунальных предприятий сотрудничать. Среди причин называют отсутствие компьютеров и доступа к сети Интернет. О важности человеческого фактора в новой системе «Электронного города» говорит и IT-волонтер, основатель проекта «Фисон» Дмитрий Томчук. По его словам, «Смарт-сити» смогут построить только те люди, которые будут по-другому мыслить. Лучшими примерами Дмитрий Томчук называет обновленные проекты городских парковок и внедрение карточки горожанина. По его мнению, это позволит установить обратную связь горожан с мэрией, чтобы те могли влиять на решения власти (*На следующей неделе днепропетровцам станут доступны услуги «Электронного города» // <http://dnpr.com.ua/content/na-sleduyushchey-nedele-dnepropetrovcam-stanut-dostupny-uslugi-elektronnogo-goroda>. – 2015. – 18.12).*

У Світловодську хочуть запровадити систему, яка б сприяла відкритій та прозорій роботі органів місцевого самоврядування. Ініціатива здобула підтримку новобраного міського очільника Світловодська і визначена однією з пріоритетних для якнайшвидшого впровадження.

Що таке електронне самоврядування?

Електронне самоврядування – це такий спосіб організації державного управління, який сприяє доступному спілкуванню громадян із місцевою владою. Із його впровадженням кожен отримає можливість дізнатися, скільки і на що витратили бюджетних коштів, а також прослідкувати за офіційною документацією. Про необхідність подібного механізму в Україні задумувались ще у часи президентства Віктора Ющенка. Так, у Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» зазначено, що серед основних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні є використання інформаційно-комунікативних технологій для вдосконалення держуправління,

установлення електронних форм взаємодії між органами влади та місцевого самоврядування і населенням.

Однак на практиці не всі села мають навіть власний веб-сайт, що там говорити про інші види інформаційних технологій.

... Повільними кроками, але Україна таки йде назустріч електронній демократії. «Нова газета» дослідила, наскільки близько до ідеї уведення електронного самоврядування нині перебуває Кіровоградщина.

Громадський активіст Олег Рудницький:

– Яку конкретну вигоду для Світловодська та місцевих жителів ви очікуєте від впровадження проекту електронного уряду?

– По-перше, стане неможливою корупція серед чиновників, через що гроші діставатимуться громаді. По-друге, громада отримає можливість чіткого розуміння, якими коштами вона володіє, на що може розраховувати і що потрібно зробити для того, щоб їх стало більше. Тобто місцевий бюджет стане прозорішим. Багато чиновників говорять, що у нас і так все відкрито, ви можете подати запит і отримати інформацію. Однак це лише на словах. І найголовніший момент, що під електронну систему урядування інвестори з ЄС готові локально для громади інвестувати різні проекти. Ми планували, що першочергово це повинні бути екологічні проекти і проекти для розвитку інфраструктури міста. А для цього необхідно створити прозорий уряд, щоб ні у кого не виникало сумнівів, що тут гроші можуть розікрасти.

Нам удалося організувати дискусію на підтримку проекту, але, на жаль, не всі депутати були присутніми. Негативних відгуків напряду немає. Зрозуміло, що окремим чиновникам, які при владі, е-уряд не вигідний, але в той же час відкрито заявляти, що проти – вони не можуть. Тому з'являються статті у газетах, через які намагаються донести до населення нереальність проекту чи ще якісь пов'язані з ним негативи.

Наша ініціативна група вирішила взяти за приклад польський досвід. Поляки рухалися шляхом децентралізації самоврядування. Я впевнений, що для нас найкращий метод впровадження е-уряду – це прямувати в умовах адаптації нашого законодавства (ми ж йдемо в бок децентралізації самоврядування) і підтримати цю реформу знизу так, як це зробили у Польщі. Якщо чекати її зверху, то, по-перше, це буде довго, а по-друге, знову виникатимуть сумніви, чи це просто ширма для залучення грошей МВФ і зниження градусу хвилювання людей, чи це дійсно буде система, яка гарантуватиме прозорість дій чиновників. До того ж польська система електронного урядування вже тривалий час працює і показує непогані результати.

У нас є дві пропозиції: більш дешева, яку доведеться в подальшому дороблювати і покращувати, і така, що буде базуватись на новітніх технологіях для забезпечення максимальної фільтрації, захисту від зламів тощо. Однак і коштуватиме вона дорожче.

Термін реалізації обговорений теоретично. Якщо не враховувати обмежень, тобто починати відлік від того моменту, коли уже подоланий спротив чиновників, сформована команда, порахований бюджет і кошти

готові до старту, час реалізації складає 6-10 місяців. Ми реалізовували аналогічний проект у 2007 році, щоправда у корпоративному середовищі, і тоді у нас це зайняло саме стільки часу.

– *Щодо фінансування. Це доволі дорогий процес, де ви збираєтесь брати кошти на реалізацію?*

– Я б не сказав, що це дорогий проект. Зараз чекаю інформацію від мерії одного з польських міст, з яким ми співпрацюємо. Якщо поляки згодяться на нашу пропозицію, мова йтиме лише про закупівлю обладнання, проведення мережі у виконавчому комітеті та оплату проїзду і праці спеціалістів, які будуть все це з'єднувати. Розрахунок по фінансуванню ділиться на три джерела. Мова не йде про бюджети різних рівнів, оскільки розуміємо, що зараз проблематично випросити грошей. Ми сподіваємося на гранти, програми приватного партнерства та інвесторів. Вже зараз є інвестори, які бажають вкладати кошти у ті міста, де для цього створено умови. Але для того, щоб отримати ці гроші, необхідно зробити конкретні кроки у реалізації проекту. Якщо місцева влада прийме рішення впровадити електронне врядування, то цими діями ми покажемо, що ми не лише говоримо, а й дійсно робимо щось для того, щоб потенційні інвестори могли відчувати себе у безпеці і хотіли вкладати свої кошти. Тому я вважаю, що можна розпочати переговори з інвесторами вже на 2-3 місяці з моменту старту проекту, коли у нас буде певний результат (*Олег Козупляка Електронне самоврядування у Світловодську: від ідеї до втілення // <http://novagazeta.kr.ua/index.php/interview/1001-elektronne-samovriadvannia-u-svitlovodsku-vid-idei-do-vtilennia>. – 2015. – 17.12*).

На сотрудниках Харьковской областной госадминистрации в течение полугода будут тестировать программу электронного правительства.

В середине октября разработчики «электронного правительства» представили два первых модуля. Один из них поможет значительно упростить передвижение документов внутри обл администрации и сделает обращения граждан более прозрачными. Благодаря внедрению инновации любой харьковчанин сможет зайти в систему и отследить свое заявление или запрос на каждом этапе, что позволит минимизировать коррупцию. Вторая тестовая программа, которую запустили в работу, – это система электронной регистрации и информационного сопровождения внутренне перемещенных лиц. Данный проект упростит и ускорит общение бежавших из зоны АТО людей с органами государственной власти и общественными организациями на уровне области. Причем для переселенцев, которые не имеют доступа к компьютеру, по городу планируют установить специальные киоски. «По переселенцам это очень особый продукт, он направлен на облегчение их акклиматизации и адаптации в новых местах, для ускорения процессов регистрации, для того чтобы органы власти и негосударственные организации, которые помогают переселенцам, могли между собой грамотно

координировать работу», – пояснил **глава международного агентства регионального развития «Globee» Дмитрий Шувал.**

Представители компании-разработчика уверяют: для удобства пользователей документооборот осуществляется довольно просто, но при этом у системы высокий уровень защищенности. Сейчас местные IT-компании занялись адаптацией программ под конкретных пользователей. В свою очередь чиновники поясняют, что внедрение инноваций – это не одномоментный процесс, ведь необходимо обучить персонал и обеспечить всех техникой.

Руководитель группы разработчиков Стратегии развития Харьковской области до 2020 года Александр Лукашов:

«Жители Харьковской области очень скоро смогут увидеть те результаты, которых мы достигнем, а затем наш опыт может быть использован в других регионах Украины. Электронное правительство – это не фантом. Пойдем путем быстрых локальных решений, а не масштабных проектов. Плюсы и актуальность электронных сервисов можно перечислять достаточно долго, но самое главное, что эти программы очень удобны и помогут искоренить коррупцию» *(На харьковских чиновниках и переселенцах протестируют электронное правительство // <http://kiev-online.net.ua/top-novosti/Na-har-kovskih-chinovnikah-i-pereselencah-protestiruyut-elektronnoe-pravitel-ctvo.html>. – 2015. – 17.12).*

Програму створили з метою розвитку електронного урядування задля досягнення європейських стандартів якості електронних адміністративних послуг, електронної демократії, відкритості та прозорості влади міста Луцька для населення, громадських організацій та бізнесу.

Тож, програма передбачає створення єдиного інформаційно-телекомунікаційного простору виконавчих органів міської ради; створення та розвиток інформаційної інфраструктури системи електронного урядування; розвиток та широке впровадження засобів забезпечення віддаленого доступу до відкритої інформації; створення системи інформування про діяльність місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування й надання адміністративних послуг; надання електронних адміністративних послуг на основі єдиної інфраструктури інформаційної взаємодії з фізичними та юридичними особами та створення єдиної системи резервування даних.

Загалом на такі заходи із міського бюджету виділять 4,2 мільйона гривень. Окрім того, у разі виграшу відповідного конкурсу, оголошеного структурами Європейського Союзу, обсяг фінансового забезпечення Програми із небюджетних джерел буде визначено після розробки проектно-кошторисної документації *(Електронне урядування за 4 мільйони гривень у Луцьку // <http://www.0332.ua/news/1065036>. – 2015. – 17.12).*

Експертний погляд

Юрій Нестуля, виконавчий директор «Інституту аналітики та адвокації»:

Електронне врядування – це система, яка дозволить налагодити комунікацію громадян та органів виконавчої влади. Тобто, все те, що зараз громадяни роблять, простоюючи в чергах, всі послуги, які зараз надаються у Центрах надання адміністративних послуг, – процедура їх отримання може бути набагато спрощена. Взамін цього ми отримуємо величезну економію часу. Тобто це система, яка, по-перше, зробить роботу влади прозорою. А, по-друге, вона спростить доступ до адмінпослуг кожному окремому громадянину.

Ми знаємо, що скоро буде запроваджений обов'язковий електронний цифровий підпис для проведення операцій. Вже зараз багато громадян користуються системою BankID, тобто банк ідентифікує людину, що вона справді є тим, ким себе заявляє у процесі отримання якоїсь послуги.

Ви ж подаєте документи до банку, коли відкриваєте рахунок. Тобто банк може підтвердити цю особу. І зараз через цей BankID можна ідентифікуватися і, відповідно, отримувати послуги у електронному вигляді. Наприклад, зараз багато реєстрів працює по такій системі, якщо ми хочемо отримати якусь довідку. Навіть нещодавно був введений відкритий реєстр транспортних засобів. Там також треба підтвердити й ідентифікувати особу або через BankID, або ж через електронний цифровий підпис. То люди просто вводять номер своєї картки. Банк підтверджує, що це саме ця людина запитує цю інформацію і надає їй інформацію про власника транспортних засобів.

Це європейська, світова практика, вона є обов'язковою для країн Європейського Союзу для того, що люди не вистоювали в чергах, не втрачали свій час. А відповідно, економлячи час, держава економить і кошти. Тобто кошти платників податків – наші з Вами кошти.

Наша організація реалізувала систему електронного врядування для Міністерства інфраструктури. Там вже є система електронного врядування. Серед міністерств вони були одними з тих, хто ініціювали систему електронного самоврядування першими. Наприклад, там введений електронний документообіг. Якщо якийсь документ потрапляє до чиновника на розгляд, тобто на підпис, погодження або відмову, він потрапляє до нього в електронну систему. І вже не буде ситуації, коли приходиш до чиновника запитуєш: «А де мій документ? Як вирішилась справа?», то вони показують: «Дивіться: документ лежить – він набуває державної ваги».

Кожен керівник зможе просто зайти у систему і подивитися по кожному окремому підлеглому, яка в нього, наприклад, черга по документообігу, які документи затримані на тривалий період часу і чому. Тобто вже керівництву набагато простіше керувати, контролювати документообіг, і, звичайно ж,

протидіяти корупційним проявам, коли спеціально затягуються справи. Також ми подолаємо таку систему, коли людина прийшла із якимось запитом, їй треба отримати якийсь документ. Запит просто відклали, і він зник невідомо куди. А зараз це вже все в електронному вигляді – воно нікуди не дінеться. Воно зберігається на сервері у органі державної влади, в цьому випадку – у міністерстві. І цей документ будь-хто, маючи до нього рівень доступу, може відкрити і розглянути.

Також є економія навіть по витратам на утримання персоналу. Тобто, якщо для того, що обробляти величезну кількість документів треба залучати додаткові кадри, то в електронному документообігу все робиться автоматично. Тобто, не треба залучати додатково людські ресурси для того, щоб перебирати ті ж самі папери.

Взагалі відбувається оптимізація штатів – це по всій країні проходить. З системою електронного врядування тут також треба чекати того, що буде відбуватися оптимізація. Але від цього треба шукати користь громадянину. Громадянин вже буде отримувати свої документи, послуги, на які він розраховує, набагато швидше, і його ресурсів витрачатися буде набагато менше. Він сплачує податки до бюджету, а ці податки будуть іти на розвиток. В ідеальній системі електронного врядування громадянин може контролювати кожну свою копійку, яку він витрачає на податки. Він може подивитися, скільки податків пішло на медицину, скільки – на соцзабезпечення. І таким чином, мабуть, громадянське суспільство формуватиме суспільне мислення відповідно до того, яким чином податки треба витрачати. Якщо люди з року в рік бачитимуть, що кошти йдуть не у тому напрямі, то ми можемо відповідно реагувати і формувати політику влади.

Зараз є такі портали як e-data, на якому розміщується інформація про всі транзакції через казначейські рахунки. Вже зараз можна без ідентифікатора зайти. Це публічна інформація, це публічні кошти, можна зайти і подивитися, яким чином витрачаються кошти державних замовників. Також є такі системи як Smart City. В Києві КМДА запровадила систему Smart City і кожен громадянин може зайти і подивитися, яким чином яка установа закладає які бюджети і як витрачає. Тобто в день проведення транзакцій інформація потрапляє до електронного реєстру про витрачати коштів і також зразу ж відправляється на цей сайт. І громадянин може контролювати день в день, як витрачаються кошти.

... Зараз якраз відбувається електронізація Кабінету Міністру, тобто міністерств. Ми маємо розуміти, що також потрібні структури електронного врядування мають бути уніфіковані, тобто якщо кожен окремий орган влади буде створювати на базі свого напрацювання систему електронного врядування, то їх синхронізувати буде важче. Якщо все буде йти згори, то це набагато простіше. І буде використовуватися те ж саме програмне забезпечення. Відповідно, доступ громадян спроститься. Зараз курс взятий на електроніфікацію верхівки апарату влади, тобто Кабміну. Але є поодинокі випадки, коли у містах також створюються такі системи

електронного самоврядування, запроваджуються системи відкритих бюджетів: Львів, наприклад, це окремий випадок. Якщо Київ запустив Smart City, то Львів запустив Open Budget і зараз іде порівняння, яка система працює ефективніше, краще.

І от, до речі, хотів також привітати громадян, привітати команду «ProZorro» з проголосованим у першому читанні законом, яким регламентує систему «ProZorro» для тепер уже публічних закупівель, і всі замовники матимуть змогу на державні закупівлі у цій системі. Закупівельник і той, хто пропонує свої послуги в електронному вигляді, не мусять кожного разу надсилати один і той самий пакет документів, щоб взяти участь у електронних торгах. У них все у своєму кабінеті, всі документи вже завантажені туди, підтверджені підписом. І вони просто надають свою цінову пропозицію. І далі вже йде редукація.

За кілька місяців навряд чи впораємося, тому що в нас дуже розгалужена система органів влади і для того, щоб запровадити у всіх, потрібно багато часу. Але я думаю, що це справа не десяти років – це має бути набагато швидше. Тому що це один зі стандартів ЄС – електронне урядування. Тому ми рано чи пізно будемо змушені перейти саме на нього (*Альона Вязнікова Юрій Нестуля про електронне урядування: «Це справа не десяти років – має бути набагато швидше» // <http://www.prostir.ua/?news=yurij-nestulya-pro-elektronne-uryaduvannya-tse-sprava-ne-desyaty-rokiv-maje-buty-nabahato-shvydshe>. – 2015. – 28.12).*

В Україні все частіше говорять про електронне урядування – без черг у офіційних установах та кілограмах паперів. Волонтерський проект iGov за півроку перевів півтори сотні державних послуг у електронний вигляд. Офіційна влада не перешкоджає і аргументує, чому їй це зробити складніше.

Концепцію розвитку електронного урядування Україна отримала ще за уряду Азарова, рівно п'ять років тому. Серед іншого вона містила пункт про розробку Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Контроль за цим процесом був на плечах Держінформнауки, яке у червні 2014 реорганізували в Агентство з питань електронного урядування. За цей час запустити повноцінний діючий портал державних послуг так і не вдалося.

Зі зміною структури з'явився і новий керівник – Олександр Риженко, що дванадцять років керував інформаційними технологіями у Вінницькій міськраді. Разом із Мінекономрозвитку розробили новий, ще не впроваджений, проект Концепції розвитку системи надання електронних послуг. У першу чергу, його мета полягала у формуванні єдиного підходу до розуміння такого роду сервісів. Наприклад, запис до черги ним не є, а от внесення змін до існуючої в базі інформації – так. Крім того, було визначено 54 пріоритетні потреби громадян і очікувані результати. На перехід від інформації про отримання документу та електронних форм до повної автоматизації процедур закладено п'ять років. У 2020 електронні послуги

мають проникнути в усі сфери життя і навіть долучитись до міжнародних сервісів в межах Європейського союзу.

Наразі Державним агентством з питань електронного урядування запроваджено близько десяти електронних послуг у сферах будівництва та екології, а також у земельній та соціальній. Заступник голови агентства Олексій Вискуб зазначає, що все це – пілотні проекти, а головна їх мета – відпрацювання механізму для майбутнього єдиного порталу.

Броунівський рух

Основна проблема реалізації єдиної системи послуг – відсутність виконавчого органу влади, відповідального за інформатизацію держави.

Заступник Голови адміністрації президента Дмитро Шимків говорить про шість відомств, що так чи інакше відповідають за цей процес: «По суті, це означає, що ніхто». Голова комітету Ради з інформатизації та зв'язку Олександр Данченко згадує сімнадцять, крім того, бачить проблему у неузгодженій роботі адміністрації президента, Кабміна та парламента: «Пишуть кожен свою стратегію розвитку інформаційно-телекомунікаційної галузі, свій план законодавчої та практичної роботи. Уявіть собі школярів на контрольній, коли кожен долонькою затуляє свій зошит, щоб сусід не списав».

Без централізованості важко просувати зміни до законодавства. Зокрема, це стосується питання ідентифікації користувачів. У законі зафіксовано лише один спосіб – електронно-цифровий підпис (ЕЦП). Ним послуговуються переважно підприємці та бухгалтери при спілкуванні з податковою. Значно розширить аудиторію користувачів використання BankID та MobileID. Принцип дії першого нагадує авторизацію за допомогою Facebook: клієнт вводить дані входу до інтернет-банку і той надсилає порталу підтвердження його особистості, не передаючи жодних інших даних. Такий спосіб підходить лише 6 % користувачів – саме така частка клієнтів електронних банків в Україні, але він вже використовується у пробних операціях. Натомість мобільний зв'язок, за даними ще 2013-го року, використовують 88 % українців – зараз, звісно, ще більше. Але і тут свої перепони. Другий спосіб передбачає нанесення ЕЦП на сім-карту мобільного телефону, але це має бути картка контрактного абонента, адже передплатні пакети не містять особистих даних громадян. На державному рівні цей спосіб авторизації наразі існує лише на стадії обговорення.

З точки зору програмування, запустити портал – не проблема, набагато важче побудувати систему, яка опрацьовуватиме дані. Її стабільна і швидка робота вимагає створення та об'єднання наявних реєстрів – базових в Україні 60. Технологічно цей етап складний і дорогий: за попередніми розрахунками, на 2013 рік цей процес вартував би 150 млн грн. Актуальний кошторис ще не підраховано.

Громадське.gov

Не чекаючи на появу реєстрів, у червні 2015 команда волонтерів iGov розпочала роботу над власним порталом державних послуг. Найбільше пропозицій він надає мешканцям Дніпропетровська, Вінниці, Одеси та Києва.

Позбутися копірсання у папері поки що не вдасться, але у більшості випадків необхідності приходити до чиновників або робити це двічі – щоб зробити заявку і забрати документ – з такою системою немає. Механізм простий: користувач заходить через ЕЦП або BankID і лишає запит, що надходить до установи; відповідальний працівник бачить його у своєму акаунті, шукає потрібні дані у картотеці і надсилає відповідь – електронний документ або пропозицію забрати паперову версію.

Навіть за відсутності реєстру електронні сервіси можуть існувати – така основна ідея проекту. Його автори погоджуються, що більшість існуючих в Україні адміністративних послуг потрібно не переводити в електронний вигляд, а просто усунути чи переформатувати, але для цього потрібні зміни у законодавстві, на які можна чекати роками. Часом доведеться балансувати між теперішнім і минулим: у законах досі прописані окремі документи, що мають зберігатися виключно на картоні, а довідку про несудимість чи склад сім'ї держава по суті запитує сама в себе, використовуючи громадянина як засіб транспортування папірців.

Ініціатор платформи Дмитро Дубілет:

«У 95 % випадків держслужбовці мають комп'ютер. Можливо, старий і з повільним інтернетом, але він все ж є». Від місцевої влади необхідні лише воля та організаційна підтримка.

Перед запуском адміністрація може протестувати систему у демо-доступі, а працівники отримують ілюстровані інструкції та проходять навчання під керівництвом волонтерів. Якщо будуть домовленості з усіма службами, створені на даний момент 184 послуги реально ввести у конкретному місті чи районі за тиждень.

Дмитро Дубілет застерігає, що протиставляти його команду державним органам не варто. У переговорах з керівництвом їм сприяють Адміністрація президента та Кабмін, іде співпраця з Мінекономрозвитку та Агентством з питань електронного урядування. «Якщо якась послуга добре зроблена іншими, ми поставимо зовнішнє посилання на сайт Мін'юста чи іншої установи», – розповідає він.

Система iGov захищена за стандартами банківських систем – найнадійніших у країні, а повний доступ до неї мають лише кілька системних адміністраторів. Процес її створення унікальний: понад дві сотні програмістів-волонтерів з України та усього світу – від США до Сингапуру, поза основною роботою пишуть код електронних послуг. Сервери безкоштовно надає київська компанія Depovo. Таким чином, зазвичай найдорожчі статті витрат самоусунилися. Втім, вічно триматися на волонтерстві проект не повинен. За місяць, після аудиту, він має перейти на баланс Transparency International – громадської організації, що займається подоланням корупції у світі. До кінця наступного року розробники планують завершити введення всіх 1200 сервісів і передати портал Мінекономрозвитку.

Таким чином, завдяки волонтерам та помірній допомозі держави електронне урядування вже скоро може стати в Україні не просто мрією, а нескінченні папери – таким же анахронізмом, як паперові листи (**Юлія**

Сосновська Допомога.gov: як волонтери переводять державу на електронне урядування // <http://reinvent.platfor.ma/gromadskegov>. – 2015. – 23.12).

Алексей Конашевич, эксперт группы «Электронная демократия», «Реанимационный пакет реформ»:

Я хочу рассказать о демократии. Об электронной демократии, хотя для Украины это явление, безусловно, новое. На Западе эти вещи стали очевидны и прижились в обществе так, что воспринимаются как естественная составляющая. Что такое электронное управление и электронная демократия? Ответим на такие вопросы: государственное управление может быть недемократическим? Точно так же может быть. Соответственно, электронное управление ещё не означает электронная демократия. Электронное управление – это всего лишь инструмент, с помощью которого достигаются какие-то задачи управленческого характера.

Электронная демократия – понятие более широкое; оно означает то же самое, что и демократия, только уже с точки зрения применения электронных систем управления. Соответственно, если в обществе нет демократии, то мы не можем говорить об электронной демократии. И если мы стремимся к электронной демократии, то должны стремиться и к демократии в целом.

С точки зрения инструментов: первое – это открытые данные, это основа демократии, потому что, зная о том, что происходит у нас в государстве, каким образом себя ведут чиновники и какие решения принимают, на этом строиться народовластие. Второе – это возможность для людей принять участие. Помимо того, что эти данные открыты в электронной системе, доступны, мы можем вступить в диалог с государством, например, с помощью электронных петиций, консультаций, диалога, форумов и так далее. И третье – это электронное голосование, электронные референдумы, электронные выборы. На самом деле сейчас понятие электронная демократия стало намного шире из-за интересных явлений, которые происходят в мире.

Я сейчас немножко отклонюсь от электронных инструментов и расскажу о таком явлении, как *криптовалюта*, которая стала известна под названием биткоин: что это такое и какое значение оно имеет, в том числе для развития электронной демократии. Не так давно начало происходить такое явление, которое приобрело название криптовалюта, основанное на технологии блокчейн. С точки зрения просто валюты как электронной наличности оно не представляет особой значимости среди других виртуальных валют; да, есть виртуальные кошельки, где можно провести транзакцию с одного на другой. Это вроде как в первой плоскости понимания. С другой стороны, за этой системой стоит нечто большее, нечто иное, чем просто какая-то очередная виртуальная валюта. Это система, которая функционирует, работает благодаря взаимодействию людей, не имеет никакого центрального управления с точки зрения самой структуры. У этой валюты, у этой системы нет собственников, у неё нет центрального управления, центральной власти,

нет среднего управленческого звена, нет, в принципе, никаких координаторов, которые её каким-то образом поддерживают. Многие, кто хоть чуть-чуть понимает в менеджменте, скажут: «Ну, это невозможно. Невозможно поддерживать работоспособность большой, масштабной структуры, не имея управленческого звена». Да, если там будет 5–6 человек, такая группа может каким-то образом взаимодействовать, не имея менеджеров, управленцев. А структура, которая насчитывает 5–6 сотен, тысяч или миллионов людей? На первый взгляд кажется нереально. Для такой структуры необходима целая армия координаторов, чтобы эта система эффективно взаимодействовала. Так вот, впервые в истории такая система работает вопреки принятым представлениям о том, как должно быть организовано общество или как должна быть организована некая группа.

Это не просто какая-то группа, которая решает свои частные интересы (безусловно, каждый участник имеет какой-то свой частный интерес). Но, с точки зрения объединения этой группы, она решает публичные задачи. Решает вопрос общественного значения, потому что огромное количество людей объединилось в какую-то сферу своих жизненных взаимодействий, которые в привычном понимании выполняют государства, национальные банки, финучреждения и другие посредники; теперь они это делают без участия вот этих структур. Безусловно, с точки зрения понимания там есть определённая конфронтация. Есть центральная власть, государство, которое якобы должно контролировать, и есть какая-то самоорганизованная структура, которая сказала: «Нет, подождите. Спасибо. Вы нам не нужны. Мы сами с усами». И получается, что есть конфронтация. На самом деле это естественный процесс. В психологии это называется инертность мышления: люди просто ещё не способны осознать то, что происходит, и дать этому адекватную оценку, начинают сопротивляться. Но в действительности это явление как раз более совершенно с точки зрения управленческих задач, нежели центральные власти, поэтому оно стало более успешным. Поэтому сейчас это сообщество говорит: «Мы сами можем эффективно организовать своё взаимодействие. Без участия центральных органов, властей».

Благодаря чему эта система стала такой совершенной? Благодаря тому, что применена технология, которая приобрела название блокчейн. Наверное, важно остановиться *на главных аспектах этого блокчейна*.

Первое – это *взаимодействие людей*. Каждый участник является частью системы и поддерживает её работоспособность. Прежде всего, речь идёт о том, что часть людей отдаёт свои компьютерные, вычислительные мощности в эту систему. Подключают свой компьютер без каких-то особенных специальных требований на вход, таким образом, для этой сети, компьютерной, предоставляют вычислительные ресурсы. Это первое – основа.

Второе – в *этой компьютерной сети запущены алгоритмы, которые выполняют функцию вот этого управленца*. Теперь решение принимает не человек, не субъективный фактор, а правила и алгоритмы, записанные в виде компьютерного кода, который исполняется на компьютерах этой системы.

Если мы запрограммируем определённые задачи, то многие вопросы уже не требуют участия человека. Поэтому, когда мы говорим об электронной демократии или электронном управлении, речь идёт о том, что многие управленческие процессы нужно алгоритмизировать и превратить в компьютерный код, в исполняемый компьютерный код.

Уже на сегодняшний день можно говорить о том, что есть большая потребность внедрять такие технологии в регистрацию юридических и физических лиц, предпринимателей. Эта система требуется, например, в сфере земельных правоотношений – там, где сейчас высокая степень коррупции, влияния чиновника на процесс и успех этого процесса; высокая степень бюрократии (сколько вначале бумажек нужно получить для того, чтобы совершить какую-то земельную сделку, сколько нужно потом произвести транзакций). От этого всего на сегодняшний день можно полностью либо частично отказаться. В идеале государство должно выполнять функцию не игрока, а арбитра, наблюдающего, который просто контролирует процесс или утверждает некие стандарты, по которым этот процесс будет происходить. Всё остальное могут исполнять уже самоорганизованные (такого рода, как биткоин) блокчейн-системы. Именно эта система, как мне кажется, в ближайшее время станет основой развития во всех странах, которые формируют электронную демократию, электронное управление. Сейчас уже видны примеры: на прошлой неделе Эстония заявила о том, что внедряет это в систему нотариата, то есть нотариальные сделки уже можно будет совершать с помощью применения системы блокчейн. Мы знаем, что ведутся разработки по внедрению, в том числе земельного кадастра, не у нас, к сожалению. И когда мы приходим к вопросу, что есть электронная демократия, то говорим, конечно же, и о прямой демократии, которая проявляется в виде голосования, в возможности отдать свой голос. Причём такой, который будет иметь юридическое значение. Но также мы говорим об электронной демократии в контексте трансформации нашего общества из централизованной структуры в горизонтальные, в горизонтальное взаимодействие. На эту тему очень интересно пишет Джереми Ривкин в своей книге «Третья промышленная революция». Это достаточно известный на Западе учёный; его идеи, концепция в Европе были не так давно приняты за основу. Он описывает, каким будет наше будущее в ближайшие 25–50 лет. Как раз в основе этого является лежит именно горизонтальное взаимодействие. Уже сейчас в экономической сфере, в коммерции задают тон именно горизонтальные структуры. Хороший пример – это такси «Убер», которое сейчас распространено по всему миру. Таксисты шокированы экспансией этой организации (которая тоже, кстати, построена на совершенно плоской, горизонтальной концепции работы, объединяет в себе остальных; она, не имея ни своих производственных мощностей, ни какой-то особой структуры, стала самой крупной коммерческой организацией в мире).

Так вот, как раз эти плоские структуры доказывают свою работоспособность и эффективность по сравнению с центральными.

Наверное, именно об этом я хотел рассказать с точки зрения электронной демократии
(*Электронная демократия // <http://petrimazepa.com/edemocracy.html>. – 2015. – 22.12).*)

С 1 января 2016 года действующие стандартные паспорта в виде книжки будут заменены на нечто новое, пластиковое и бесконтактное с элементами электронного носителя. Миграционная служба уже приняла решения ввести в оборот новые документы идентифицирующие личность, но насколько действительным окажется данное заявление станет известно в новом году.

Министр внутренних дел Арсен Аваков в своем блоге для Украинской правды написал, что вышеуказанное решение означает только то, что с первого рабочего дня нового года начинается тестирование системы в масштабах страны, дело до оформления удостоверений для граждан дойдет с 11 января 2016 года. Со сроком государство решило не беспокоится и не вносить никаких корректирующих правок, оформление нового документа будет таким же – 10 рабочих дней.

«Замена старого паспорта на новое пластиковое удостоверение – дело совершенно добровольное, законом Украины предусмотрен 5-летний переходный период. То есть, все государственные институты с нового года будут принимать в качестве документа удостоверяющего личность оба вида документов – и книжки и карточки. Однако, активным гражданам, которые хотят пользоваться современными технологиями и иметь доступ к новым видам государственного сервиса, стоит подумать о получении «электронного ключа к госуслугам», которым со временем станет новый паспорт».

На конференции посвященной электронному правительству, и в частности биометрическим паспортам, было высказано немало мнений касающихся ввода ID-удостоверения и подтверждения собственника с помощью электронной цифровой подписи. Эксперт государственного агентства электронного правительства, советник главы мера Львова, Яника Мерило четко отметила, что ID-карточка без цифровой подписи и доступа к электронным услугам не инновация, а просто пластик.

IT-директор Приватбанка Дмитрий Дубилет отмечает, что государству не нужно изобретать велосипед и внедрять колоссальное количество карточек: и карточку горожанина, и пластиковый паспорт, и так далее. Но, если необходимо средство для визуальной идентификации, то для этого возможно использовать обычную, не банковскую пластиковую карточку с себестоимостью в несколько гривен.

«Вам нужно предоставлять административные услуги через Интернет? Пользуйтесь электронной цифровой подписью (ЭЦП), BankID и MobileID. Вы ищите носитель для ЭЦП? Для этого отлично подходят смартфоны и флешки. Нужны программы лояльности? Не городите ради этого отдельный процессинг, а используйте банковскую инфраструктуру. Вся эта эпопея с карточками становится особенно странной в контексте запуска паспорта нового формата с нового года».

Что такое ЭЦП

Электронная цифровая подпись – аналог собственноручной подписи, она может использоваться как юридическими лицами, так и физическими. В Украине речь об этом шла еще с 2004 года, когда был принят закон «Об электронной цифровой подписи». Сейчас в финансовой и не только экосистеме ЭЦП можно использовать, чтобы добиться разнообразных целей, к примеру: пользуясь входом в собственный клиент-банк, заключить с банком договор на получение кредита или размещение депозита.

Коммерческий директор предприятия «Пластик карта», «Современные системы комплексной идентификации», Михаил Городецкий с помощью такой подписи возможно сдавать налоговую отчетность и такая подпись является полностью безопасной для клиентов. Со стороны присутствующего юриста и адвоката, старшего партнера адвокатского объединения «Кравец и партнеры», Ростислава Кравца заявление Михаила Городецкого вызвало так называемый когнитивный диссонанс.

Использование ЭЦП станет доступным для всех слоев населения. Пока что существует одна социальная карточка, которая запущена, как пилотный проект и в недалеком будущем должна стать муниципальной. Она оснащена идентификацией с помощью электронной подписи – карточка львовянина. Помимо карты львовянина существуют еще два социальных проекта, которые включают в себя не только обычные банковские карты – электронный студенческий билет, карточки киевлянина (таких карт уже было выпущено более полумиллиона).

«Эти карты объединяют в себя целую экосистему, и не только финансовую». Т.е. студент, помимо банковской карты, на которую он получает стипендию, может использовать свою социальную карту, как проездной билет в метрополитене, а также ему предоставляется чрезвычайно актуальная возможность покупать железнодорожные билеты с 50 % скидкой. Основная функция платежной карты киевлянина – это предоставленная возможность от государства перечислять льготы мало защищенным слоям населения, а также с помощью этой карты киевляне имеют право пользоваться метрополитеном.

Дмитрий Дубилет ранее высказал свое мнение насчет внедрения, запуска и распространения данных карт, он признался, что с его мнением могут не согласиться многие его коллеги, которые через тернии прошли, чтобы добиться того, что Украина имеет уже сейчас в сфере электронного правительства. По мнению IT-директора Приватбанка, власти очень много «навешивают» функций на одну карту: электронная цифровая подпись, предложения по скидкам, платежные функции и другие операции.

Основная причина для критики, которую озвучил Дмитрий – дороговизна нововведения. По его размышлениям, для банка реализация платежного инструмента в таких проектах грозит сплошными операционными убытками.

«Нишу этих карточек пытается сейчас занять Ощадбанк, чем вызывает у меня смешанные чувства. С одной стороны, он наш конкурент, так что подобные просчеты с его стороны вроде как нам на руку. С другой стороны, они делают эти ошибки на мои, черт возьми, налоги», – заявляет Дубилет.

Фемида предупреждает

Старший партнер адвокатского объединения «Кравец и партнеры» Ростислав Кравец, уже в шутку, но с серьезным выражением лица отметил, что за ним уже закрепили прозвище «банки – зло». На сегодняшний момент ситуация с банками и с электронными услугами в Украине крайне грустная, считает юрист.

«Пока государство будет уводить банки от ответственности, толка не будет никакого». На сегодняшний день система построена таким образом, что деньги, которые люди доверяют банками, в виде депозитов (сейчас очень актуальной становится услуга – онлайн-депозиты), могут не вернуть. Почему так может случиться? Потому что на руках у человека не будет ни единой бумаги, которая будет подтверждать идентификацию и прямую причастность к собственным средствам. К сожалению, в стране пока что действует система «по старинке» – кругооборота бумаг. Тогда кто же может выступить гарантом в сохранности бумаг? Согласно утверждению адвоката, такая же ситуация может случиться и в ЭЦП.

В пример Ростислав Кравец привел выведенный из банковской сферы известный Дельта банк, у которого до периода банкротства числились так называемые торговые счета.

«11 ноября 2014 года с торговых счетов клиентов исчезли все деньги, а было 800 тысяч долларов. Ко мне обратилось три клиента. А на следующий день что-то в банке не работало, счета заблокировали, денег не осталось. И что? И куда нам с ЭЦП?», – спросил адвокат.

Законодательство Украины построено таким образом, что без бумаги люди не имеют защиты. «Если в законе с ЭЦП не подтвердить копию бумажного документа, где гарантия того, что он не будет скомпрометирован».

CEO WIDE:UP, Олег Малкин думает совсем иначе: ЭЦП – решение проблемы о которой заявил юрист, и о которой обеспокоены пользователи.

«Мы всегда своим клиентам говорим, если вы размещаете депозит – онлайн, вы имеете потенциальную проблему, потому что Национальный банк совершенно четко пишет о том, что сделка с банком должна быть заключена в письменной форме. Если не урегулировано законодательство о ЭЦП и у вас нет бумаги, то все это работает до тех пор, пока не случится проблема. Ни Киевстар, ни МТС не решает наших проблем. Спрос порождает предложение».

Сейчас спрос на государственные услуги есть, и для каждого человека они доступны. «Я в страшном сне могу себе представить историю при которой я отправлюсь получать какую-то справку. Зачем мне тратить время?».

Експерт заявил, и даже вступил в небольшую баталию с представителем уполномоченным при Верховной Раде по правам человека, что вопрос не заключается в стоимости услуги, а в качестве и доступности. За удобство люди будут платить, потому что с помощью электронных приспособлений им не нужно будет заботиться о передвижении по заполненному транспортом городу и о собственном самочувствии.

В Министерстве юстиции надеются, что все ID-карты украинцев будут содержать электронную подпись, так как это лучшая защита, которая может существовать.

Замминистра юстиции Гия Гецадзе:

«Минюст уже выдает электронные подписи. Надеюсь, что после завершения реформы гражданского реестра наши граждане будут иметь ID-карты вместо паспортов, и там будет электронная цифровая подпись. Тогда это будет документ, который граждане смогут показывать не только как документ, но и будут голосовать, открывать бизнес, подписывать различные финансовые документы», – отметил.

Реалии внедрения электронного правительства пока что вырисовываются в неоднозначном свете. Ряд реформ только на стадии проведения, до конца не утверждены и не урегулированы законопроекты, вносящие гласность и прозрачность в действия электронного управления. Однозначно, позитивно то, что государство, крупные игроки рынка мобильной связи, банковская среда внедряются в поток нововведений, приводят в примеры страны, которые достигли успеха и высот в регулировании электронного правительства, и ориентируются на них. Но, может прежде, чем внедрять новое необходимо для начала расстаться со старым (Электронное правительство: много бунта из-за чего? // <http://news.finance.ua/ru/news/-/365562/elektronnoe-pravitelstvo-mnogo-bunta-iz-za-chego>. – 2015. – 18.12).

Бывший министр юстиции Литвы, либерал, мэр Вильнюса Ремигиюс Шимашюс:

Электронное правительство связано с некоторыми целями. Чтобы их воплотить, решения правительства должны приниматься на базе данных (big data trivalent decisions). Они должны быть удобными для граждан и обеспечивать открытость правительства. Я думаю, это главные аспекты e-правительства.

Чтобы муниципалитет был удобным для людей, в Вильнюсе разработали некоторые решения в сфере транспорта, касающиеся, в том числе, и паркинга. Для того, чтобы зарегистрировать разные проблемы в Вильнюсе, существуют географические решения, связанные с решениями внутри муниципалитета. Но есть и другие решения, связанные с географическими данными.

Карточка горожанина – билет транспортной системы. Несмотря на то, что это уже далеко не продвинутая технология, в некоторых городах ее все еще нет. Мы должны ее выращивать и улучшать. Что касается

прозрачности власти в области борьбы с коррупцией – здесь мы значительно двигаемся вперед. Open data – это очень важно.

Мы открываем свои данные большими блоками. За шесть месяцев, которые я провел в качестве мэра, мы открыли данные об имуществе, а также финансовые и транспортные данные. Открываем и «чувствительные» данные, если они важны для жителей. Транспарентность – это, своего рода, цифровая демократия.

Чтобы принимать решения, основанные на обработке данных, а не на чувствах и эмоциях, нужно эти данные собирать. С помощью GPS-трекеров мы пытались понять, «как, кто и куда» едет, правильные ли мы выбрали дороги. В других отраслях мы делаем тоже самое, особенно в транспортной отрасли и в сфере просвещения. Там для нас самые главные вызовы.

К сожалению, большинство жителей хотят от правительства и муниципалитета хорошей услуги за гораздо меньшую цену. Недостаточно просто бороться с коррупцией. Нужно понимать, что это более эффективно, чем сама коррупционная система. Конечно, для некоторых людей, преимущественно из молодого поколения, транспарентность – вопрос принципа. Потому что они ненавидят коррупцию как таковую.

Приведу пример. Недавно мы внедрили GPS-трекеры в снегоуборочные машины. В первый же день получили сведения о том, что машина используется неправильно, кто-то на ней ездил в лес на свои охотничьи земли...

Пробки в Киеве и Вильнюсе: способы решения

Важно определить, в чем именно проблема. В некоторых случаях можно перепланировать город – часто при первоначальной планировке он был рассчитан на меньшее количество машин, чем сегодня. Когда люди это ясно осознают, хватает лишь знака – например, что здесь машину нужно парковать, оставляя одно колесо на тротуаре, а одно – «на улице». Просто изменить или легализовать это действие. Другое дело, если паркуются на газоне или подобных местах – это черта, за которую выходить нельзя.

Я думаю, что нужно связывать оба подхода в борьбе с этой проблемой. И определить, почему она вообще возникает. Если ее можно решить – нужно это делать. Если нет, нужно понять, в чем ее корень, и в этом случае big data помогут вычислить проблему. Кроме того, важно, чтобы люди понимали, что значит вести себя порядочно на дороге.

Например, в Вильнюсе мы ввели новинку – желтые решетки на перекрестках. Оказывается, во время пробок люди часто не думают, как правильно вести себя на перекрестке, иногда вообще не знают правил движения. Тогда мы решили нарисовать эти решетки – они имели большое влияние и социальный прессинг.

Smart City и Вильнюс

Сейчас в общественном транспорте мы внедряем видеорегистраторы, которые будут связаны с полицией. Так проще всего идентифицировать тех, кто без разрешения едет там, где должны быть только автобусы.

Видеореєстратор это видит, связывается с системой и автоматически выписывает штраф.

Мы уже думали о таких вещах как криптовалюты, и так далее, чтобы у нас тоже была площадка, связанная с финансовыми институтами, которые пришли бы с финансовыми технологиями.

Стратегия города – привлечение стартапов

– А что у вас с образованием в школах? Дети учатся на бумажных учебниках или на планшетах?

– Большинство на бумажных, но есть разные варианты. Я думаю, главное, чтобы был выбор, и я его поощряю. У нас есть школы, в которых все интегрировано, там вообще нет предметов. А есть такие, где учатся на компьютерах или где ученики большую часть времени проводят в лесу.

Я хочу, чтобы Вильнюс одновременно был городом достаточно большим и достаточно маленьким, чтобы проверить новые идеи в реальности. Быть столицей страны Европейского союза – хорошая тестовая площадка для этого.

Это часть стратегии города – привлечение стартапов и развитие продуктов. Некоторые из них мы уже проверяем. Это, например, новая система аренды велосипедов. У нас есть привычная система с оранжевыми велосипедами, а теперь появилась система синих – велосипеды drop back, в которых есть GPS-трекеры, их можно оставлять повсюду, где хочешь.

Если говорить о Литве в целом – есть регионы, которые развиваются, а есть такие, из которых люди уезжают – в Англию или в другие литовские города. Если взглянуть на цифры, будет заметно, что Вильнюс – единственный город в Прибалтике, который растет в числах. По тем прогнозам, которые мы видим, по крайней мере через 10 лет он станет больше, чем Рига. Город вырастает, с этим неизбежно связаны некоторые проблемы, например, с транспортом и детскими садами. Когда я начал работать, у нас не хватало 7 тысяч мест в детсадах. Сейчас не хватает 5 тысяч. Но город растет, и это своего рода «хорошие» проблемы (***Илья Кенигштейн Криптовалюты, «умные» автобусы и карточки граждан – мэр Вильнюса про новую реальность города // <http://nv.ua/publications/kriptovaljuty-umnye-avtobusy-i-kartochki-grazhdan-%E2%80%93-mer-vilnjusa-pro-novuju-realnost-goroda-86270.html>. – 2015. – 16.12).***

Блоги та соціальні мережі

Jaaniika Merilo:

Друзья, настало время когда и я попрошу всех, кто заинтересован в создании электронного правительства соединить усилия. Сейчас в работе очень много проектов во многих городах и всегда недостаточно помощи в самых разных сферах – начиная с обработки текста и данных, заканчивая аналитиками и юристами.

НО кроме услуг – электронное правительство и многое другое как например;

- стратегия электронного правительства и города;
- документооборот в ведомствах;
- открытые бюджеты и закупки;
- электронные петиции и обращения;
- транспорт (электронный билет ид);
- образование (дистанционное обучение, э-школа);
- здравоохранение (электронная карточка пациента, телемедицина ид)

Если Вам интересно узнать поподробней и поддержать с нашей электронной революцией для ускорения процесса, пожалуйста заполните анкету! (<https://www.facebook.com/jaaniika.merilo?fref=ts>. – 2015. – 28.12).

Дмитрий Дубилет:

Часто задают вопрос, сколько стоят (или будут стоить) предоставление государственных услуг через iGov.

Сейчас никакой дополнительной стоимости за услугу не взимается. Ведь, напомним, iGov – некоммерческий проект, не требующий благодаря волонтерам никаких бюджетов.

Более того, возможно, в будущем государство решится сделать тарифы за электронные услуги ниже, чем за услуги «на земле». Ведь их себестоимость ниже! Точно так же, как банки, например, через комиссии стимулируют оплату коммунальных платежей через Интернет-банк, а не через кассы.

С другой стороны, в течение одного-двух лет iGov все же придется найти стабильный источник финансирования (это, кстати, будут совсем небольшие деньги, по моей оценке). Ведь когда-нибудь, условно говоря, волонтеры захотят выспаться.

Откуда будем брать деньги? Скорее всего, найдем какой-то грант (получить грант мы можем и сейчас, но я осознанно пока не форсирую эту тему, так как сейчас деньги на проект особо не нужны).

Еще одним вероятным сценарием, как я не раз писал раньше, будет передача проекта государству. Тогда его финансирование будет из госбюджета (а мы, гражданское общество, будем внимательно за этим бюджетом следить) (<https://www.facebook.com/dubilet?fref=nf>. – 2015. – 25.12).

Майя Яровая, блогер:

...Вспомним несколько «нишевых», но не менее важных побед, которые IT-лоббистам в правительстве нового созыва дались немалой кровью.

Мы насчитали их всего 7 и решили не составлять рейтинг, поскольку каждая из этих маленьких побед по-своему важна. Поэтому все события расположились в подборке в хронологическом порядке. И хотя Украина все еще далека от статуса инновационного государства, такая расстановка позволит наглядно проследить, как очень постепенно, но все-таки меняется наша страна.

Украина вступила в эру 3G

Правительство дало зеленый свет на внедрение 3G в Украине еще в 2014 году, однако тендер объявили лишь в январе 2015-го, а лицензии раздали в феврале. Именно этот момент можно считать отправной точкой, поскольку мобильные операторы, наконец, смогли развернуть свои сети.

До абонентов 3G «дошел» только в мае, когда операторы начали запускать базовые станции в коммерческую эксплуатацию. Здесь «Киевстар» и life:) шли практически ноздря в ноздю, подключая все новые города и регионы.

«МТС» долгое время держался в тени – как оказалось, на то были причины, которые стали известны лишь в октябре. Компания договорилась с британским телеком-оператором Vodafone о совместной работе на украинском рынке под всемирно известным брендом. Чтобы соответствовать европейским стандартам (Vodafone без этого нельзя), компания строила новые базовые станции, запуск которых стартовал лишь в ноябре.

К слову, приход Vodafone на украинский рынок тоже можно назвать победой. Но заслуги IT-лоббистов в данном вопросе косвенные.

Госзакупки «по-новому»

В феврале 2015 года появилась первая версия платформы электронных госзакупок ProZorro. И первые результаты работы системы говорили сами за себя: средняя экономия по торгам составила 17-19 % при планируемых 10 %. К системе начали активно подключаться заказчики. Уже к июлю количество тендеров превысило 1500, а в сентябре – 5800.

В мае 2015 года Кабинет Министров принял Распоряжение 416-р, которым разрешил проведение пилотного проекта по надпороговым, крупным закупкам для Министерства обороны. В июле состоялись первые такие торги, где экономия государства иногда достигала 10 млн грн и более только на одном тендере.

Изначально проект задумывался как антикоррупционный инструмент. Но для этого необходимо, чтобы Верховная Рада утвердила два пакета изменений в Закон «Об осуществлении государственных закупок». Первый пакет устраняет «лазейки» для коррупции, а второй позволяет перевести систему в полноценную эксплуатацию – с 2016 года. Однако пока закон 3559 «О Публичных закупках» только ждет первого чтения.

Дерегуляція експорту ІТ-услуг

В июле 2015 года НБУ позволил экспортерам услуг через интернет получать деньги, заработанные за рубежом через интернет, на основании инвойса и оферты. Раньше для этого надо было принести в банк двусторонний договор, с украинским переводом, а иногда еще и с оригиналами подписей обеих сторон. Бумажной волокиты стало меньше, денег больше – все довольны.

Звучит здорово, но есть нюансы. Письмо НБУ носит рекомендательный характер и не является обязательным к выполнению. Коммерческие банки могут сами решать, довольствоваться им инвойсом и офертой или работать по старой схеме. К счастью, большинство самых крупных в Украине банков рекомендациям следуют. Кроме того, одному богу известно, как процедуру воспринимают в фискальной службе и не возникнет ли у экспортера услуг проблем при подаче налоговой декларации.

Впрочем, фрилансеры, например, не жалуются – гонорары от зарубежных клиентов действительно стало получать проще. Банки с готовностью принимают инвойс и оферту, а налоговая ждет, когда примут новый кодекс, и не свирепствует.

E-commerce «в законе»

В сентябре 2015 года Верховная Рада приняла многострадальный закон об электронной коммерции в Украине. Инициатором проекта стала народный депутат Ольга Белькова, которая ранее возглавляла EastLabs, а в его составлении принимали участие деятели уанета, среди которых Александр Ольшанский, Владислав Чечеткин и другие. Основная цель законопроекта – признать электронные сделки наравне с письменными документами.

Новый закон привнес в юридическое поле Украины такие ранее неведомые понятия, как «электронная сделка», «электронное сообщение», «интернет-магазин» и другие диковинные вещи. Также закон определил процедуру интернет-покупки и продажи.

На самом деле, этому законопроекту уже несколько лет, а его принятию мешало только отсутствие политической воли в парламенте предыдущего созыва.

Впрочем, по словам **основателя крупнейшего в Украине интернет-супермаркета Rozetka Владислава Чечеткина**, на практике с принятием закона ничего не изменилось. «Но и до этого не было проблем заметных. Основные проблемы – это преступность, бедность населения и физическая невозможность для интернет-магазинов работы с кассовыми аппаратами так, как хочет налоговая. Выписать чек на месте, например».

Зеленый свет для электрокаров

В ноябре 2015 года депутаты проголосовали за один из законов, который обнулил ввозную пошлину на электромобили. Предполагается, что предусмотренные документами налоговые льготы будут действовать до 1 января 2020 года. После вступления закона в силу стоимость основных марок электромобилей в среднем упадет примерно на \$900. Если бы депутаты

приняли еще и закон про отмену НДС на электрокары, цены упали бы заметнее, но его отправили на повторное рассмотрение.

Сейчас Nissan Leaf в Украине можно купить примерно за \$42 000. Но когда в силу вступят оба закона, его цена упадет до \$30 000. Такое же авто с пробегом будет стоить \$16 000 вместо \$20 000, а базовая Tesla Model S – \$65 000 вместо \$100 000 (можно купить Nissan Leaf на сдачу).

Пока непонятно, как скоро ждать отмены НДС и ждать ли. Депутаты считают, что таким образом импортеры окажутся в неравных условиях, а заодно сократятся поступления в бюджет. В мире этот вопрос решается по-разному: в США развитие отрасли стимулируют налоговыми кредитами, во Франции за электромобиль выплачивают одноразовый бонус.

Децентрализация бизнеса

В ноябре Верховная Рада поработала плодотворно и приняла еще одно важное решение: упростить регистрацию бизнеса и передать ее на места. Аттракцион невиданной щедрости предусматривает целый пучок поблажек. Документов, необходимых для регистрации бизнеса, станет меньше и теперь их можно будет подать онлайн. А еще сократится перечень административных услуг за счет отмены ежегодного подтверждения и ежегодной подачи финансовой отчетности.

Руслан Редька, партнер практики корпоративного права Juscutum:

«Восстание машин с этим законом пока не началось, но первые спорные территории уже намечены. Закон убирает глупую повинность компании каждый год проявлять признак жизни в виде подачи специальной бумажки. В принципе, многие регистрационные бумажки теперь можно подавать в электронном виде. И еще придется забыть о таких бумажках, как выписка. Пока вы читали эту фразу, где-то плачет пара сотен юристов и штук двадцать бабушек – вечных держателей очереди к киевским регистраторам. Теперь информацию о своей компании можно подтвердить онлайн.

Удобным обещает быть сервис регистрационных действий через нотариусов. Зашел сделать разрешение на выезд ребенка, заодно сменил директора своей компании – пусть не расслабляется. Правда, нотариусам нужно будет подключиться к реестру предприятий, а специальный порядок еще не разработан. Но у нас в реформах вообще в порядке дефицит.

Также закон декларирует сокращение срока регистрации компании с мучительных трех дней до радикальных 24 часов. Вероятно, это позволит стране сделать еще шаг в рейтинге doing business. Но и здесь срок будет зависеть, как и на сегодняшний день, от слаженности работы регистраторов, налоговой и органов статистики. Последние, как правило, справляются со своей задачей за 3-5 дней после предоставления документов в регистрационную службу.

Введение в силу принципа экстерриториальности позволит регистрировать юридическое лицо или предпринимателя, обратившись в любой ближайший отдел регистрации без привязки к месту нахождения. Это упрощение для обычных бизнесменов несколько упрощает жизнь и рейдерам.

Теперь не только суды из захолустья, но и регистраторы по соседству с ними будут способны подкинуть корпоративные сюрпризы.

В целом закон содержит очень позитивные вещи. Между человеком и государством уменьшится количество посредников, что позитивно влияет на качество процессов. Эта реформа не из разряда жизненно важных для бизнеса, но она является симптомом правильного вектора преобразований в Украине».

Правительство становится электронным

10 декабря 2015 года Верховная Рада Украины приняла законопроект, которым, среди прочего, предлагается узаконить сторонние системы электронного правительства. То есть теоретически украинцы смогут на законных основаниях получить любую справку в электронном виде не только на Едином портале, но и на сайтах городов и министерств. Правда, практически это пока реально сделать только через волонтерский портал iGov, да и то не всегда. А под закон iGov не подпадает, потому что в нем речь идет только о системах «государственных органов и органов местного самоуправления».

Хорошая новость в том, что в будущем iGov планируют передать на баланс государства – он также подпадет под действие законопроекта и войдет в юридическую плоскость. Правда, не совсем понятно, зачем тогда будет нужен Единый портал, на который выделяются реальные бюджетные средства. Сегодня ЕП несет чисто информационную функцию. Справедливости ради, отметим, что информация на нем структурирована хорошо, но прикладной пользы от этого мало (*Итоги 2015: 7 «перемог» нового правительства, или Чего IT-лоббисты добились за год // <http://ain.ua/2015/12/24/622187>. – 2015. – 24.12).*

Виталий Кулаков, адвокат:

2015 – став формально роком народження інтернет-торгівлі, оскільки саме у вересні був прийнятий Закон України «Про електронну комерцію». Потрібно визнати, що прийнятий закон був довгоочікуваним для багатьох людей, оскільки відсутність законодавчої бази, яка б регулювала так звану онлайн-торгівлю, тільки гальмувала розвиток цього напрямку, в тому числі не дозволяла залучати значні інвестиції. Даний закон фактично закріпив сформовану практику в області інтернет-торгівлі і за своєю суттю повинен захистити споживачів від зловмисних намірів продавців. Безумовним плюсом даного нормативного акту стало те, що на законодавчому рівні закріплені поняття: електронний договір, інтернет-магазин, електронна комерція, електронна торгівля, електронний підпис, реалізація товару дистанційним способом і т.п. Крім того, покупців інтернет-магазинів офіційно прирівняли до покупців звичайних супермаркетів, що має дати можливість нашим покупцям захищати свої права відповідно до положень Закону України «Про захист прав споживачів». Відтепер, вся інформація про продавця / постачальника – суб'єкта господарювання, повинна бути розміщена на сайті (організаційно-правова форма, назва організації, система оподаткування,

ідентифікаційний код, ПП керівника, місце знаходження, відомості про ліцензії і т.п.). При цьому, продавець повинен забезпечити захист всієї інформації, отриманої в ході здійснення господарської операції. Крім того, закон зобов'язує продавця не надавати послуги (постачати товар), якщо від покупця не отримано згоду на придбання товару (немає підпису, електронного підпису, електронного підпису одноразовим ідентифікатором). Важливо відзначити, що продавець повинен буде надати підтвердження здійснення електронної угоди (електронний документ, квитанцію, товарний чи касовий чек, талон, квиток тощо). Як суб'єкт господарювання, продавець зобов'язаний буде зберігати електронні документи, програмні, апаратні та інші засоби для зберігання документів не менше трьох років.

Прийнятий закон дозволяє здійснення розрахунків будь-яким, не забороненим законодавством, способом, з можливістю використання спеціальних платіжних засобів, електронних грошей, а також готівкою. У разі виникнення спірних ситуацій, докази, надані в електронній формі (у формі паперових копій електронних повідомлень), вважаються письмовими доказами і можуть використовуватися в суді.

Звичайно, що інтернет-торговці з одного боку раді прийняттю закону, але з іншого боку розуміють, що для його реалізації будуть потрібні додаткові ресурси, щоб онлайн-торгівля відповідала положенням закону. А це і кадрові питання, і грошові витрати, і перепрограмування сайтів, створення нових програм, що може «потягнути» всіх у бік збільшення вартості товарів.

Враховуючи вимоги закону, беручи до уваги, що з 1 січня 2016р. всі інтернет-магазини повинні будуть мати касові апарати в порядку встановленому законом, закрадається думка, що держава посилює фінансовий контроль над електронною комерцією, що звичайно ж не сподобається гравцям цього ринку.

Крім того, якщо покупець захоче зробити власний електронний підпис, як і де він може його зробити, як його інтегрувати на сайт продавця, поки не ясно.

Незважаючи ні на що, хочеться вірити, що прийнятий закон зменшить посягання шахраїв на гаманець наших громадян, зможе правильно інтегруватися в наше повсякденне життя і збільшить якість послуг на даному ринку, який стрімко розвивається, не дивлячись ні на які економічні та політичні проблеми *(Законодавча легалізація інтернет-торгівлі // <http://blog.liga.net/user/vkulakov/article/20406.aspx>. – 2015. – 24.12).*

Дмитрий Дубилет:

Во-первых, запустили услугу по регистрации земельного участка в Земельном агентстве. Она занимает 7-е место по количеству операций, а если учесть коррупционный риск, то, возможно, этот запуск – наше главное достижение в этом месяце.

Во-вторых, запустили еще три услуги по миграционной службе:

- Выдача справки про место проживания / пребывания.
- Выдача загранпаспорта для ребенка.

- Снятие с регистрации ребенка до 14 лет.

И, в качестве бонуса, услуга по предоставлению разрешения на перенос грунтового покрытия земельных участков. Я ведь знаю, как вы все её ждали Смайлик «smile»

Пока что услуги запускаются в режиме пилота в Днепропетровской области, но скоро должны появиться и в других регионах. Готовы помочь в этом? Приглашаю заполнить анкету волонтера iGov (ссылка внизу на igov.org.ua).

Огромная благодарность iGov-волонтерам и руководству Днепропетровской ОГА.

p.s. Оговорюсь, что всё это, конечно, никакие не «услуги», так как никакой сутевой пользы гражданам они не несут (кроме загранпаспорта для ребенка). Но вопрос изменения законодательства мы оставляем себе на следующий год (<https://www.facebook.com/dubilet?fref=nf>. – 2015. – 22.12).

Jaanika Merilo:

В течении пару недель будем подавать с Владислав Голуб и другими прогрессивными депутатами законопроект о создании возможности электронного подсчета бюллетеней и протоколов.

Электронные выборы – это в идеале автоматизация всего процесса выборов, от электронных списков кандидатов до электронного голосования, где человек может через мобильный телефон или ИД-карточку проголосовать. Мы понимаем, что еще, к сожалению, пройдет время до того, как можно будет через телефон проголосовать, как в Эстонии, но можно и нужно уже начинать делать первые шаги – автоматизацию процесса подсчета бюллетеней и протоколов. Электронные протоколы позволят сократить человеческий фактор, уменьшить фальсификацию и повысить доверие к выборам. А конечная цель – электронные выборы, где любой человек, имеющий электронную цифровую подпись, может проголосовать независимо от местонахождения. Это и реальная возможность привлечь к выборам молодежь, что сможет уже и повлиять на результаты выборов (<https://www.facebook.com/jaanika.merilo?fref=ts>. – 2015. – 17.12).

Зарубіжний досвід

Правительство Японии призвало разработчиков создавать больше приложений, которые пригодились бы во время стихийных бедствий. В свою очередь власти намерены продолжить раскрывать данные и создавать специальные интерактивные карты.

Приложения должны определять местоположение пользователя в режиме реального времени, а также показывать направление к ближайшему центру эвакуации. Кроме того, смартфон должен уметь провести своего владельца к месту эвакуации, предложив ему наиболее безопасный маршрут.

Сопровождением работы над таким приложением занимается Управление геопространственной информации – ведомство, которое отвечает за сбор и анализ данных о географических объектах на территории Японии. Управление также занимается созданием и распространением карт Японии, которые служат государственным эталоном, и проводит исследования зон аварий и катастроф с помощью GPS (*Власти Японии призывают разрабатывать приложения на случай стихийных бедствий // <http://open.gov.ru/events/5514795>. – 2015. – 30.12).*

Городские власти Барселоны активно используют открытые данные для решения повседневных задач. Местное правительство поддерживает программу «умного города» и развивает систему интеллектуальных датчиков, которые собирают информацию из городской среды и отправляют ее в центры обработки данных.

Затем полученные сведения позволяют автоматизировать некоторые повседневные процессы – например, систему полива: недавно город отдал 178 точек полива под контроль интеллектуальной программы.

Таким образом, *снижаются траты на благоустройство, а качество исполнения работ повышается: на полив не тратится излишнее количество воды, а значит, экономится городской бюджет.* К примеру, власти инвестировали в первую фазу интеллектуальной системы 382 000 долларов США, в год же она будет экономить казне порядка 555 000 долларов и избавит от необходимости импорта питьевой воды.

Сведения, собранные датчиками, содержат информацию о температуре и влажности воздуха, уровне шума и загрязненности, загруженности дорог, силе ветра, атмосферном давлении. Данные, находящиеся в открытом доступе на карте, используются для создания мобильных приложений.

Сеть интеллектуальных сенсоров, расположенных по всему городу, также с успехом реализуется в 9 других городах мира, в частности, в Сингапуре.

Помимо удобства в организации работы коммунальных служб, система «умный город» позволяет обеспечить безопасность граждан, повысить качество жизни, бороться с пробками, персонализировать мобильные

приложения и государственные услуги (*Использование открытых данных в городской среде Барселоны // <http://open.gov.ru/events/5514780>. – 2015. – 29.12*).

Правительство Узбекистана 17 декабря 2015 года издало постановление «О мерах по формированию центральных баз данных физических и юридических лиц и внедрению единой информационной системы идентификации пользователей системы «Электронное правительство».

Как сообщает информационная служба Министерства по развитию информационных технологий и коммуникаций Республики Узбекистан, документ принят в целях формирования единого централизованного источника информации о физических и юридических лицах, а также обеспечения подлинной идентификации пользователей системы «Электронное правительство» при оказании государственных услуг и межведомственном электронном взаимодействии.

В соответствии с постановлением будет осуществляться формирование и актуализация центральных баз данных и внедрение единой информационной системы идентификации пользователей системы «Электронное правительство», что позволит наиболее эффективно развивать электронные услуги и межведомственное электронное взаимодействие.

Источниками информации центральных баз данных системы «Электронное правительство» являются государственные органы, являющиеся владельцами отраслевых информационных систем. Процесс интеграции, формирования и актуализация центральных баз данных будет осуществляться согласно утвержденному данным постановлением Положению о порядке формирования и ведения центральных баз данных физических и юридических лиц системы «Электронное правительство».

Также постановлением утверждено Положение о единой информационной системе идентификации пользователей системы «Электронное правительство», которое определяет порядок взаимодействия пользователей (идентификация, аутентификация, авторизация) с системой «Электронное правительство».

Постановление принято в рамках выполнения постановления Президента Республики Узбекистан от 27 июня 2013 года № ПП-1989 «О мерах по дальнейшему развитию Национальной информационно-коммуникационной системы Республики Узбекистан».

Реализация данного постановления будет способствовать дальнейшему развитию системы «Электронное правительство», обеспечению хранения основной информации о физических и юридических лицах, оказания государственных услуг, в том числе в электронной форме, обеспечению идентификации заявителей при оказании электронных государственных услуг, обеспечению эффективного автоматизированного межведомственного электронного взаимодействия органов государственного и хозяйственного

управления, органов государственной власти на местах и иных организаций, оказывающих государственные услуги, в том числе за счет сокращения передаваемой информации (*В Узбекистане внедряют систему идентификации пользователей системы «Электронное правительство»* // <http://www.review.uz/index.php/novosti-main/item/6256-v-uzbekistane-vnedryat-sistemu-identifikatsii-polzovatelej-sistemy-elektronnoe-pravitelstvo>. – 2015. – 26.12).

Власти австралийского штата Новый Южный Уэльс создали специальную инфраструктурную карту.

The Smarter Scheduling NSW представляет собой интерактивную карту, которая будет в свободном доступе не только для правительства, но и для местных структур и ремонтных служб.

Карта поможет оптимально организовать проведение дорожных работ в городах по всему штату. В системе отображается график мероприятий до 10 лет вперед, что позволяет задействованным в процессе строительства и ремонта учреждениям координировать свою работу.

«Мы станем тратить меньше времени впустую на подготовку и проведение дорожных работ, а также минимизируем связанные с ними неудобства для граждан и бизнеса» – заявил руководитель данного проекта.

Учреждениям, задействованным в ремонте или строительстве дорог, не придется самостоятельно проверять, что планируется в соседних районах. Служащим будет достаточно загрузить все данные касаясь того или иного проекта, включая сроки и место проведения: система обработает их запрос и предложит варианты дат, так, чтобы они не пересекались.

«Зачастую случается так, что одним и тем же участком дороги занимаются множество раз – поскольку делают это разные коммунальные службы. Данная технология позволяет координировать их действия» – добавил глава проекта (*В Австралии создали интерактивную карту дорожных работ* // <http://open.gov.ru/events/5514771>. – 2015. – 24.12).

3 декабря 2015 агентство «Электронная Италия» (L'Agencia per l'Italia Digitale, AgID) на встрече членов «Форума AgID», проходившей в Центральном государственном архиве в Риме (l'Archivio Centrale di Stato a Roma), официально представило новое «Руководство по обеспечению сохранности электронных документов» (Linee guida sulla conservazione dei documenti informatici).

Документ объёмом 137 страниц доступен на веб-сайте агентства в разделе руководств (<http://www.agid.gov.it/documentazione/linee-guida>), прямая ссылка: http://www.agid.gov.it/sites/default/files/linee_guida/la_conservazione_dei_documenti_informatici.pdf (*Италия: Опубликовано Руководство по обеспечению сохранности электронных документов* // <http://rusrim.blogspot.de/search/label/>. – 2015. – 24.12).

Филиппинское правительство продлило срок обучения в школах на 2 года. В связи с этим власти обратили пристальное внимание на техническую готовность школ к увеличению продолжительности учебного процесса.

Государство запустило программу мониторинга с целью выявить существующие проблемы еще в 2011 году. Для этого был создан специальный портал.

Портал Checkmyschool позволяет Министерству образования поддерживать обратную связь с учителями, учащимся, и их родителями. На портале они могут оставлять свои пожелания и замечания относительно учебных материалов, условий в классных комнатах, подачи воды и электроэнергии.

В связи с тем, что школы перейдут на 12-летнее обучение, потребуется новое расписание занятий и больше кабинетов. Однако, согласно жалобам, поступающим на Checkmyschool, на данный момент технически учебные заведения к таким переменам не подготовлены.

Благодаря порталу, правительству гораздо проще отслеживать процесс подготовки. Каждая школа относится к какому-либо району, все вместе они поделены на несколько зон ответственности – так проще собирать и обрабатывать поступающую информацию. Затем данные направляются в Министерство образования (*Мониторинг образовательного процесса на Филиппинах // <http://open.gov.ru/events/5514750>. – 2015. – 22.12*).

Президент США Барак Обама подписал в пятницу 18 декабря закон (The Cybersecurity Information Sharing Act), поощряющий компании делиться с правительством информацией о киберугрозах. Критики закона заявляют, что он вызывает вопросы с точки зрения ослабления конфиденциальности данных пользователей.

CISA налагает ограничения на иски, которые могут быть поданы (например, пользователями) из-за обмена информацией о киберугрозах. В частности, он освобождает от уголовной ответственности за халатность и нарушение мер безопасности компании, которые сообщат правоохранительным органам о подозрительной активности хакеров в их системах.

Закон позволяет компаниям делиться данными (включая персональные данные пользователей) о кибератаках с другими компаниями и с министерством госбезопасности. Министерство, в свою очередь, вправе передавать эту информацию ФБР и НБА – для дальнейшего расследования и возможных правоохранительных действий. Критики закона (среди которых крупные IT-компании, включая Amazon, Apple, Dropbox, Google, Facebook и Symantec) отмечают, что это дает возможность «шпионским агентствам» получать доступ к ПД американцев без ордера и без ведома пользователей.

CISA был подписан в составе обширного (на две тысячи страниц) законопроекта о госрасходах, куда окончательную версию CISA «подложили» в последний момент. Не подписать его было для президента

невозможно, поскольку действие предыдущего документа, определяющего размеры финансирования госструктур, истекает в полночь 23 декабря (*Вика Рябова Закон, поощряющий компании делиться с правительством информацией о киберугрозах, принят в США // <http://d-russia.ru/zakon-pooshhryayushhij-kompanii-delitsya-s-pravitelstvom-informaciej-o-kiberugrozax-prinyat-v-ssha.html>. – 2015. – 21.12).*

15 декабря в Минске состоялась конференция «В поисках нового баланса: как сделать систему государственного управления отвечающей вызовам, стоящим перед Беларусью», которая была организована командой SYMPA/VIPART.

Именно вызовам были посвящены две тематические панели в рамках конференции – «Этика и «мягкие методы» борьбы с коррупцией» и «Электронное правительство: короткий путь к подотчетности».

Эксперты из Беларуси, Грузии, Казахстана, России и Эстонии поделились опытом своих стран. Центральной темой панели, посвященной предотвращению коррупции, стали как раз активные меры – налаживание доверия между госслужащими и гражданами, а также создание организационной этики на государственной службе.

Обсуждая электронное правительство, эксперты отмечали его роль не только как средства оказания услуг гражданам, но также и инструмента подотчетности, при помощи которого граждане участвуют в принятии решений на местном и центральном уровнях, а также получают информацию о том, как работают государственные органы. Участники панели неоднократно подчеркивали, что каждая страна при разработке инструментов электронного правительства должна искать свои технические решения, учитывая, как особые потребности граждан, так и технический прогресс в сфере информационных технологии.

В завершение конференции состоялся круглый стол, организованный совместно с Белорусским институтом стратегических исследований (Литва) в рамках проекта «Рефорум». В начале круглого стола было представлено исследование БИСС о том, какие реформы в сфере госуправления считают необходимыми те, кого они коснутся в первую очередь – белорусские чиновники. Затем участники круглого стола высказали свои мнения о том, должна ли реформа госуправления стать частью структурных реформ, а также какие меры являются первоочередными в такой реформе. Эксперты из Беларуси, Грузии, Казахстана и Литвы единодушно согласились в том, что структурные реформы обязательно должны включать реформу системы госуправления. Они также отметили, что такая реформа должна идти одновременно с преобразованиями в экономике. В ходе обсуждения эксперты и участники конференции пришли к выводу, что ключевым аспектом реформы системы госуправления должно стать совершенствование системы образования и подготовки госслужащих – в соответствии с лучшим международным опытом (*Зьміцер Лунач Структурные реформы невозможны без реформы госуправления //*

<http://www.westki.info/blogs/19429/strukturnye-reformy-nevozmozhny-bez-reformy-gosupravleniya>. – 2015. – 21.12).

При Министерстве связи и высоких технологий Азербайджана создано ООО «Учебно-тренинговый центр «Электронное правительство», которое будет функционировать по принципу самофинансирования.

Соответствующее решение подписано премьер-министром Артуром Раси-заде. Текст решения опубликовано в воскресенье в официальной печати.

Основной целью создания организации является повышение уровня подготовки сотрудников государственных учреждений и госслужащих в сфере использования информационных технологий, а также развития навыков по электронному управлению.

Согласно решению, министерство связи и высоких технологий должно обеспечить создание управляющего органа ООО в порядке, предусмотренном законодательством. Госкомитет по вопросам имущества должен выполнить необходимые меры по госрегистрации и утверждению устава ООО (**При Минсвязи Азербайджана создан учебно-тренинговый центр «Электронное правительство»** // <http://www.review.uz/index.php/novosti-main/item/6127-pri-minsvyazi-azerbajdzhana-sozdan-uchebno-treningovyj-tsentr-elektronnoe-pravitelstvo>. – 2015. – 21.12).

Европарламент и Совет Евросоюза одобрили предложенный Еврокомиссией новый закон, регулирующий защиту персональных данных граждан. Новые правила будут еще раз формально одобрены Европарламентом и Советом ЕС в начале 2016 года, вступят в силу в начале 2018 года и станут законом для всех 28 стран-членов ЕС.

По мнению официальных лиц, «новые панъевропейские правила хороши для граждан». «Жители Европы и бизнес получают выгоду от ясных и понятных правил, соответствующих требованиям цифровой эры, предоставляющих усиленную защиту и в то же время создающих новые возможности и простор для инноваций на Общеввропейском цифровом рынке», – сказала еврокомиссар Вера Журова (Vera Jourova).

Создание единого цифрового рынка является одной из важнейших задач Евросоюза. В мае Еврокомиссия представила стратегию единого рынка цифровых услуг, в рамках которой к концу 2016 года планируется, в частности, унифицировать правила интернет-торговли, выработать общие правила предоставления радиочастот и пересмотреть порядок работы аудиовизуальных СМИ с акцентом на распространение европейской продукции. Система призвана упростить административные формальности и с 2017 года экономить 5 миллиардов евро в год.

Реформа состоит из двух частей:

Основной свод правил по защите данных (General Data Protection Regulation) – позволит гражданам лучше контролировать свои ПД. Модернизирует и унифицирует правила, позволит бизнесу использовать возможности Общеввропейского цифрового рынка, убрав лишние межстрановые барьеры.

Инструкции по защите данных (Data Protection Directive), разработанные для полиции и сектора уголовной юстиции, обеспечат защиту информации о жертвах, свидетелях и подозреваемых в преступлениях в ходе расследования и проведения правоприменительных акций. В то же время, обеспечат лучшее взаимодействие между силовиками в борьбе с терроризмом и преступностью на территории Европы.

Фундаментальные права граждан

Согласно исследованиям, 67 % жителей ЕС озабочены тем, что не полностью контролируют информацию, которую они предоставляют онлайн. Семь из десяти европейцев опасаются раскрытия своих данных со стороны компаний, которые их собирают.

Соответственно, реформа направлена на укрепление права на защиту данных и повышение доверия к «сборщикам» ПД.

Среди основных пунктов реформы:

упрощение доступа к собственным ПД: физические лица получают больше информации о том, как обрабатываются их данные; эта информация будет легко доступна;

право на перенос данных: упрощается перенос ПД между сервис-провайдерами;

уточненное «право на забвение»: когда вы более не желаете, чтобы ваши данные обрабатывались, и законных оснований для отказа в этом нет, ваши ПД будут удалены;

право знать о взломе ваших данных: компании и организации обязаны в срочном порядке уведомлять соответствующие официальные органы о серьезных утечках данных, чтобы пользователи могли предпринять необходимые для своей защиты меры.

Правила для бизнеса

В современном цифровом мире персональные данные приобрели огромную экономическую ценность, особенно в сфере больших данных. Унификация европейских законов в области защиты персональных данных создает бизнес-возможности и поощряет инновации.

1. Один континент – один закон. Реформа устанавливает общие правила для всех стран Евросоюза, что упрощает и удешевляет ведение бизнеса в Европе.

2. Универсальность. Бизнес сможет вести дела с единым регулятором (вне зависимости от страны, в которой он оперирует). По прогнозам, только это поможет сэкономить до 2,3 миллиарда евро ежегодно.

3. Европейские правила на европейской территории. Иностранские компании будут подчиняться законам ЕС, ведя бизнес в Европе.

4. **Рискоориентированный подход.** Правила позволят избежать обременительных обязательств, ранее возлагавшихся на все компании, заменив их индивидуальным подходом к каждой компании, учитывая конкретные риски.

5. **Законы, подходящие для инноваций.** Правила гарантируют, что инструменты защиты ПД встроены в продукты и сервисы с самого начала их разработки (Data protection by design). Они поощряют развитие «дружественных» к конфиденциальности технологий вроде псевдоанонимизации. Это позволит получить выгоду от инноваций в сфере больших данных, в то же время гарантируя защиту приватности.

Плюсы для компании любого размера

Реформа стимулирует экономический рост, уменьшив расходы на «борьбу с бюрократией» в разных странах – особенно для предприятий малого и среднего бизнеса. Компаниям СМБ будет проще выйти на новые рынки, благодаря закреплению следующих правил:

Больше никаких регистраций: регистрация для ведения бизнеса в другой стране (за нее взималось порядка 130 миллионов евро ежегодно) полностью отменяется.

Каждый пенни имеет значение: компании СМБ получают право взимать плату за доступ к информации, если запрос является необоснованным или избыточным.

Специалисты по защите данных: компании СМБ освобождаются от обязанности содержать в штате специалистов по защите данных, если обработка ПД не является их основным видом деятельности.

Оценка воздействия: компании СМБ обязаны проводить оценку влияния своих действий, только если предположительно из-за них могут возникнуть высокие риски.

Защита ПД в сфере охраны правопорядка

1. Лучшая кооперация между правоохранительными органами. Вводящиеся инструкции по защите данных помогут правоохранительным органам европейских стран более эффективно обмениваться информацией в процессе расследований. Директива полностью соответствует Хартии по правам человека и учитывает особенности юридических систем разных стран.

2. Лучшая защита ПД граждан. ПД граждан будут лучше защищены в процессе их обработки во время правоприменительных действий, включая превентивные меры. Закон защитит всех – неважно, жертву, преступника или свидетеля. При обработке данных должны соблюдаться принципы необходимости, пропорциональности и легальности – вкуче с адекватными мерами по обеспечению безопасности граждан. Процесс будет контролироваться независимыми организациями по защите ПД. Директива также описывает четкие правила относительно передачи данных за пределы ЕС, гарантирующие соблюдение европейских законов (**Вика Рябова Евросоюз договорился о новых правилах защиты персональных**

данных // <http://d-russia.ru/evrosoyuz-dogovorilsya-o-novykh-pravilax-zashhity-personalnykh-dannykh.html>. – 2015. – 18.12).

Глава Пентагона США Эштон Картер (Ashton B. Carter) использовал личный почтовый ящик в первые месяцы пребывания в должности для решения некоторых рабочих вопросов, сообщает газета New York Times со ссылкой на источники в Белом доме, военном ведомстве и копии писем министра, имеющихся в распоряжении издания.

Как долго Картер использовал свою личную электронную почту для работы, неизвестно. По данным издания, Картер продолжал использовать свой личный ящик как минимум два месяца послеаналогичного скандала с электронной почтой бывшего госсекретаря Хиллари Клинтон.

По данным источника издания, в мае глава администрации США узнал, что вступивший в должность в феврале глава Пентагона применяет в работе практику, запрещенную правилами министерства обороны, и постановил выяснить причины такого поведения. Официальный представитель министра обороны Питер Кук заявил газете, что Картер признал, что был не прав, используя на работе личный почтовый аккаунт, и назвал инцидент случайностью. «Он прекратил подобное применение личной почты и впоследствии ограничил использование электронной почты в целом», – добавил Кук (*Татьяна Костылева Главу Пентагона уличили в использовании личной почты в рабочих целях // <http://d-russia.ru/glavu-pentagona-ulichili-v-ispolzovanii-lichnoj-pochty-v-rabochix-celyax.html>. – 2015. – 17.12).*

Приложение, через которое можно будет сообщать о краже транспортного средства, станет первым подобным проектом в Индии.

Приложение разрабатывалось полицией Дели в течение года и в настоящее время запущено в тестовой версии. В день запуска через него поступило 15 заявлений об угоне.

Отличительной особенностью работы приложения является так же то, что заявления, регистрируемые с его помощью, принимаются на рассмотрение в суд (*Жители Дели смогут сообщить об угоне автомобиля через приложение // <http://open.gov.ru/events/5514723>. – 2015. – 15.12).*

Министерство финансов и государственного управления Испании предлагает органам государственной власти использовать введенный в эксплуатацию сервис «АРХИВ» (ARCHIVE) по постоянному и длительному архивному хранению электронных документов и дел, соответствующий требованиям Национальной стратегии интероперабельности (Esquema Nacional de Interoperabilidad, ENI).

Целью данной платформы является предоставление органам государственной власти различных уровней общего сервиса архивации электронных документов постоянного и длительного срока хранения, обеспечивающей их сохранность во времени.

Данное решение предоставляет инструменты для создания его супер-администратором системы администрирования и управления межведомственными архивными центрами (Centros de Archivo multidepartamental), а также для интеграции в систему ARCHIVE соответствующих пользовательских приложений и для управления поступающими из них электронными делами и документами.

В первой версии системы ARCHIVE реализованы следующие функции:

Администрирование архива;

Управление архивным центром;

Управление метаданными, предусмотренными техническими стандартами;

Управление делами;

Передача дел между архивами;

Формировании актов о передаче ответственности за хранение.

Следуя модели открытой архивной информационной системы OAIS, система ARCHIVE охватывает весь жизненный цикл документов и последующие этапы долговременного архивного хранения.

Система позволяет для каждого архива и серии документов создать метаданные в соответствии со схемой метаданных, предусмотренной техническим стандартом интероперабельности Политики управления электронными документами (Política de Gestión de Documentos Electrónicos), которые необходимы для управления электронными делами как едиными объектами.

Рабочая группа проекта ARCHIVE включает технических специалистов департамента ИКТ и сотрудников архива службы управления документами, информацией и публикациями Министерства финансов и государственного управления. Таким образом, обеспечивается, чтобы функциональные возможности системы удовлетворяли потребности данного сектора и поддерживали повседневную деловую деятельность соответствующих органов.

Перед запуском системы в эксплуатацию было выполнено несколько пилотных проектов с участием различных учреждений, которые принимали участие в тестировании решения. В их числе было Министерство образования, культуры и спорта, в функции которого, помимо прочего, входит консультационно-методическая поддержка по вопросам управления государственными архивными документами другими министерствами и ведомствами, координация деятельности испанской архивной системы и содействие сохранению документального культурно-исторического наследия. В пилотных проектах также участвовали Управление государственного автопарка (Parque Móvil del Estado), Генеральный инспекторат (служба аудита Министерства финансов – Н.Х.), Национальный университет дистанционного образования и ИКТ-департамент (Dirección de Tecnologías de la Información y las Comunicaciones, DTIC) Министерства государственного управления (Secretaría de Estado de Administraciones

Rúbricas, SEAP) путем хранения в системе документов местных органов власти из телекоммуникационной сети NEREA, обеспечивающей межведомственное взаимодействие в провинции Андалусия.

Приложение находится в процессе перевода в открытый режим работы и, как ожидается, в будущем его использование будет предлагаться по лицензии EUPL (*European Union Public Licence*) (*Испания: Органы государственной власти получили в своё распоряжение решение, обеспечивающее долговременное архивное хранение электронных документов // <http://rusrim.blogspot.de/search/label/>. – 2015. – 15.12*).

Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування

Архипова Є. О., Дмитренко Н. О. Досвід впровадження електронного урядування в Естонії та його імплементація в Україні / Є. О. Архипова, Н. О. Дмитренко / Молодий вчений. – 2015. – № 11 (26). – С. 29–34. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/11/101.pdf>. – Назва з екрана. У статті проаналізовано динаміку впровадження електронного урядування в Естонії. Досліджено сучасний стан розвитку електронного урядування в Естонії та в Україні. Виділено окремі аспекти, на які слід звернути увагу при розвитку електронного урядування в Україні. Наголошено на важливості освітньо-інформаційної діяльності як умови формування позитивного сприйняття інновацій громадянами та ефективного впровадження електронного урядування в державі.

Васильєва Н. Ф., Кавура В. Л. Информационное общество в Украине в мировых рейтингах: состояние и проблемы / Наталья Федоровна Васильева, Виктор Леонидович Кавура // Экономика промышленности. – 2015. – № 3 (71). – С. 31–43. На основании анализа мировых рейтингов Украины и стран-членов ЕС в соответствии с индексами, характеризующими состояние информационного общества, определены проблемы и сделаны выводы относительно реализации ускорения его развития в Украине.

Власенко Р. В. Категорійно понятійний апарат кадрового забезпечення електронного урядування / Р. В. Власенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 5. – С. 132–136. У статті проаналізовано основні категорії та поняття сфери електронного урядування. За результатами аналізу запропоновано категорійно-понятійний апарат, який доцільно використовувати з питань підготовки публічних службовців електронному урядуванню. Наведено авторські визначення понять «системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців питанням електронного урядування», «електронна комунікація» та «організаційний механізм», з'ясовано особливість категорії «доступності (адміністративних) послуг». Запропоновано закріпити терміни та визначення електронного урядування у законодавстві для ефективного функціонування та розвитку як електронного урядування, так і механізмів підготовки публічних службовців для нього.

Калин С. А. Роль гражданской инициативы в процессе развития систем электронного правительства и электронной демократии / Семен Александрович Калинин // Информационная безопасность регионов. – 2015. – № 3 (20). – С. 47–52. Увеличение влияния современных информационно-коммуникационных технологий на политические и социальные процессы становится все более очевидным. Это вызывает интерес научного сообщества, органов государственной власти, структур гражданского общества. Сегодня в России органы государственной власти проявляют значительное внимание к развитию электронной демократии и систем электронного правительства. Однако активную позицию в этом вопросе занимают и отдельные группы граждан, представители некоммерческих организаций и оппозиции. Действующие в Интернете негосударственные проекты э-демократии часто вступают в противоречие с созданными властью. Это создает значительные риски социально-

политического развития страны и дальнейшего формирования в ней э-демократии. В статье рассматриваются некоторые вопросы создания и развития электронных коммуникационных площадок, раскрывающих принципы э-демократии и э-правительства в России. Проанализированы механизмы воздействия граждан на развитие систем компьютерно-опосредованной политической коммуникации, используемые в сфере публичного управления. Сформулированы конкретные выводы о перспективах и возможностях дальнейшего развития систем э-правительства и э-демократии при участии активных граждан и институтов гражданского общества.

Мельникова Т. С. Роль некоммерческих организаций в развитии систем открытого электронного взаимодействия «власть – общество» / Татьяна Сергеевна Мельникова // Факторы успеха. – 2015. – № 2 (5). – С. 72–78. Статья посвящена проблеме развития систем открытого взаимодействия представителей власти и общества с применением информационнокомпьютерных технологий. Сегодня можно говорить о недостаточном спросе со стороны граждан на такие системы/площадки, как «Электронное правительство», «Открытые данные», «Российская общественная инициатива», об отсутствии эффективных региональных и муниципальных систем электронного взаимодействия с точки зрения общественной потребности в повседневном использовании этих площадок. Данные системы рассматриваются как опекаемые блага. В статье рассмотрен государственный механизм формирования общественного спроса в сфере э-правительства и э-демократии, который предполагает использование формы государственно-частного партнерства в виде межсекторального взаимодействия «государство – бизнес – НКО».

Трутнев Д. Р., Видясова Л. А., Михайлова Е. В. Анализ влияния методов управления проектами электронного правительства на их эффективность / Дмитрий Родиславович Трутнев, Людмила Александровна Видясова, Екатерина Владимировна Михайлова // Межотраслевая информационная служба. – 2015. – № 3 (172). – С. 44–51. Создание «электронного правительства» и получение положительных результатов от его развития и внедрения являются следствием реализации ряда взаимосвязанных программ и проектов, направленных на радикальные институциональные изменения путем использования информационных и коммуникационных технологий (ИКТ). Внимательное изучение формирования программ и проектов развития электронного правительства, организации их реализации, а также полученных результатов не всегда приводит к положительным выводам. Осуществлена попытка оценить ряд проектов, реализуемых в последнее время в Российской Федерации, с точки зрения соблюдения основных принципов и рекомендаций международных стандартов управления проектами.

Устинович Е. С. Региональное электронное правительство как инструмент повышения эффективности государственного управления и ускорения социально-экономического развития субъекта Российской Федерации / Е. С. Устинович // Экономика. Право. Общество. – 2015. – № 3 (3). – С. 29–34. В статье представлены некоторые аспекты и характеристики современного этапа модернизационного развития российского государства и государственного управления на основе информационных технологий на федеральном и региональном уровне. Авторы делают вывод о том, что, несмотря на достигнутые успехи в общефедеральном масштабе, развитие электронных правительств в субъектах Российской Федерации пока еще остается вопросом проблемным. Между тем именно от успехов региональной информатизации сегодня зависит не только успех всей страны в

целом в деле построения электронного государства, электронного правительства и информационного общества, но и качество жизни людей, проживающих на конкретных территориях, в конкретных регионах. На примере одного из субъектов (Курской области) проанализированы организационные и правовые основы построения регионального электронного правительства.